

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

**Analýza základních aspektů
místa a úlohy duchovní péče
ozbrojených sil České republiky
a Spojených států amerických**

Hana Kožušníková

Katedra praktické teologie
Vedoucí práce: Mgr. Ladislav Beneš, Dr.
Studijní program: Komunitní krizová a pastorační práce – diakonika
Studijní obor: KOKPP

Praha 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Analýza základních aspektů místa a úlohy duchovní péče ozbrojených sil České republiky a Spojených států amerických napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Brandýsku dne 1.12.2022

Hana Kožušníková

Anotace

Ve své diplomové práci na téma Analýza základních aspektů místa a úlohy duchovní péče ozbrojených sil České republiky a Spojených států amerických se zaměřuji, jak i název vypovídá, na srovnání armádní duchovní péče dvou armád, konkrétně Armády České republiky a Armády Spojených států amerických.

Tato práce je rozdělena do dvou hlavních částí: část věnující se České republice a část zaměřenou na Spojené státy americké.

Těžištěm práce je podrobné zmapování základních aspektů duchovních služeb obou armád, konkrétně například požadavky na kandidáta na kaplana, rozlišením kaplana od ostatního vojska či náplň jejich práce. Důraz je kladen také na historii duchovní služby, v práci je tedy provedena důkladná analýza dějinných souvislostí. Na závěr je pak uskutečněno srovnání hlavních aspektů, které je pro lepší přehlednost umístěno do tabulky.

Hlavním přístupem diplomové práce je případová studie, čerpající z dokumentů primární a sekundární povahy.

Klíčová slova

kaplanství, Armáda České republiky, historie armádní duchovní péče

Summary

In my diploma thesis on the topic Analysis of Basic Aspects of the Place and Role of the Spiritual Care of the Armed Forces of the Czech Republic and the United States of America, I focus, as the name suggests, on the comparison of the military spiritual care of two armies, namely the Army of the Czech Republic and the Army of the United States of America.

This thesis is divided into two main parts: a part focused on the Czech Republic and a part focused on the United States of America.

The focus of the work is a detailed mapping of the basic aspects of the spiritual services of both armies, especially, for example, the requirements for a chaplain candidate, the chaplain's distinction from other armies or the content of their work. Emphasis is also placed on the history of spiritual services, so the thesis provides a thorough analysis of historical contexts. Finally, a comparison of the main aspects is made, which is placed in a table for better clarity.

The main approach of the thesis is a case study, drawing on primary and secondary documents.

Keywords

chaplaincy, Army of the Czech republic, history of army spiritual care

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Ladislavu Benešovi, Dr. za jeho trpělivost a navedení správným směrem.

Obsah

Úvod	9
1. Výzkumný design	11
1.1 Cíl a výzkumné otázky	11
1.2 Výzkumný přístup	11
1.3 Sběr a analýza dat	12
2. Česká republika	14
2.1 Kaplani v České republice obecně	14
2.2 Vztah kaplana s nejmocnějším aktérem-Bohem	15
2.3 Armáda České republiky a její duchovní péče	16
2.4 Historie vojenské duchovní péče	17
2.4.1 Duchovní péče před I. světovou válkou	17
2.4.2 Služba vojenských duchovních během I. světové války	18
2.4.3 Meziválečné období	20
2.4.4 Duchovní péče za II. světové války	21
2.4.5 Poválečné období	22
2.5 Zřízení duchovní služby AČR	23
2.5.1 Smlouva o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany	26
2.5.2 Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí	28
2.5.3 Oficiální znak duchovní služby AČR	29
2.5.4 Patroni vojáků	30
2.6 Vojenský kaplan v Armádě České republiky	32
2.6.1 Z „prostého“ duchovního kaplanem Armády České republiky	32
2.6.2 Vojenští kaplani Armády České republiky a jejich možný rozpor mezi hodnotami	32
2.6.3 Náplň práce	35
3. Spojené státy americké	41
3.1 Armáda Spojených států amerických a její duchovní péče	41
3.2 Historie vojenského kaplanství v americké armádě	42
3.2.1 Raná historie	42
3.2.2 Španělsko-americká válka	44
3.2.3 Kaplani během I. světové války	45
3.2.4 Období druhé světové války	45
3.2.5 Válka ve Vietnamu	47
3.2.6 Od devadesátých let po současnost	48
3.3 Vojenští kaplani Armády Spojených států amerických	49
3.3.1 Náplň práce	52
3.3.2 Náboženství	55

3.3.3 Army regulation 165-1 Army Chaplain Corps Activities (Činnost sborů armádních kaplanů)	58
3.3.4 Joint Guide 1-05 for Religious Affairs in Joint Operations (Společný průvodce pro náboženské záležitosti ve společných operacích)	60
3.3.4 Oficiální znak kaplanského sboru americké armády	62
3. Interpretace výsledků.....	63
4. Diskuze	67
5. Závěr	69
Seznam literatury	71
Přílohy	81

Úvod

Armádní kaplani a jejich asistenti poskytují vojákům duchovní podporu, a to jak v nasazeném prostředí, tak doma. Jsou součástí podpůrné sítě pro vojáky, kteří procházejí těžkým obdobím nebo jen potřebují někoho, s kým by se podělili o své myšlenky nebo obavy. Služba vojenského kaplana je založena na poskytování asistence člověka člověku, na prokazování nezištné vnímavosti pro radosti nebo těžkosti pramenící z osobního nebo služebního života.

Protože věřících lidí neustále ubývá, může se zdát, že práce vojenských kaplanů není důležitá, či je dokonce zbytečná. Kaplani se však v armádě nestarají jen o duchovní, ale také o emocionální potřeby vojenského personálu, jejich rodin a civilistů. Dnes jsou v různých zemích světa již přirozenou součástí mnoha armád, role vojenských kaplanů je tak neoddělitelnou složkou armády. V Armádě České republiky hrají kaplani velmi důležitou roli, která sestává zejména z podpory vojáků ať už doma nebo na zahraniční vojenské operaci. I ostatní zahraniční armády jsou vybaveny svou duchovní službou, která plní nejednu funkci.

Ne všude mají vojenští kaplani stejné role, v průběhu americké historie například kaplani často přesahovali typické duchovní povinnosti. Dnešní pohyb směrem k rozšíření kaplanských odpovědností v mezináboženském styku je jen přirozeným rozšířením této historie.

I jiné země mají podobný přístup. Kanada a Norsko například vyžadují, aby se kaplani účastnili aktivit řešení konfliktů. Kaplani přinášejí náboženskou legitimitu do komunikace mezi duchovními. Například američtí kaplani se zabývali místními náboženskými vůdci v Iráku a Afghánistánu v projektech od organizování a slavení komunitních bohoslužeb až po koordinaci projektů renovace mešit a vytváření náboženských rad. Osvícené porozumění základní

náboženské dynamice může někdy znamenat rozdíl mezi neúspěchem a úspěchem.

Vojenští kaplani se neliší pouze svou rolí v organizaci, ale mohou se lišit také náboženstvím, které jednotliví kaplani vyznávají. V Evropě, USA a dalších zemích s křesťanskou většinou byla místa vojenských kaplanů nejprve udělena křesťanům. Poté, zejména v dobách války a koloniální říše, byli do některých armád začleněni také kaplani vyznání židovského či muslimského. V americké armádě je tak například tradice islámských kaplanů, kteří se stejně jako všichni ostatní kaplani zavázali poskytovat náboženskou a duchovní podporu všem vojákům a rodinným příslušníkům bez ohledu na jejich víru.

Kaplani v České armádě se kaplani mohou potýkat s dilematy rozdělené loajality nebo konfliktu rolí, které pramení z jejich dvojího zařazení (v církvi a armádě zároveň). Také kaplani Armády Spojených států amerických často musí čelit praktickým požadavkům dvou odlišných institucionálních hierarchií, jejich dvě profese, vojenská a náboženská, je mnohdy táhnou odlišnými směry. V neposlední řadě se američtí vojenští kaplani potýkají s dilematy pramenícími z rozmanitosti. Nejen, že slouží nábožensky různorodé populaci námořníků, mariňáků, vojáků a letců, ale sami tvoří rozmanitý sbor v rámci vojenské instituce. Někteří kaplani si práci v takovém prostředí libují a daří se jim profesně i duchovně, ostatní bojují.

Diplomová práce se bude zabývat především mezinárodní diverzitou v oblasti duchovní armádní služby, konkrétně v České republice a Spojených státech amerických. Teoretická část byla vytvořena sběrem dat, studiem historických i současných dokumentů a literatury. Stěžejní části diplomové práce jsou dvě, a to jmenovitě části věnované Duchovní službě Armády České republiky a Kaplanskému sboru Armády Spojených států amerických.

1. Výzkumný design

1.1 Cíl a výzkumné otázky

Předmětem zkoumání diplomové práce je pastorační péče Armády České republiky a Armády Spojených států amerických. Země byly zvoleny na základě existence několika shodných znaků, přičemž tím klíčovým bylo již samotné fungování duchovní služby v armádách. Další shodným znakem je členství obou zemí v Severoatlantické alianci (NATO), tedy v organizaci, jejíž účelem je zajistit svobodu a bezpečnost svých členů politickými a vojenskými prostředky. Obě země pak dále pojí i jejich demokratické principy.

Výzkumné otázky, na které v práci budu hledat odpověď, jsou následující:

- Jakým způsobem se liší česká vojenská duchovní péče od americké?
- Jak se vyvíjela vojenská duchovní péče v České republice a Spojených státech amerických?

Cílem práce je porozumět a zmapovat kaplanskou armádní praxi v uvedených zemích a následně posoudit oba modely duchovní péče, u kterých nám již naše prosté povědomí může napovědět, že se v nich budou vyskytovat větší či menší rozdíly.

1.2 Výzkumný přístup

Diplomová práce je zpracována formou deskriptivní kvalitativní případové studie, přesněji vícepřípadové studie (vzhledem ke skutečnosti, že zkoumá dva konkrétní případy). Jednotkou případové studie je případ, kterým se rozumí hlavní předmět zkoumání. Tím je v případové studii obvykle nějaká

konkrétní entita, např. osoba, organizace, instituce, komunita či politický postup.¹ V mém případě jsou tedy předmětem zkoumání organizace, konkrétně Duchovní služba Armády České republiky a Kaplanský sbor Armády Spojených států amerických.

Případová studie nebývá vymezena jako metoda, ale jako přístup, protože se může provádět pomocí různých výzkumných metod (pozorování, rozhovory, obsahovou analýzou, dotazníkovým šetřením atd.). Tento přístup je holistický, snaží se rozeznat konstitutivní složky případu (v této diplomové práci případu dvou) v kontextu reálného života a dospět k jeho hlubšímu porozumění.²

1.3 Sběr a analýza dat

Ústředním zdrojem dat ke zpracování diplomové práce jsou dokumenty primární a sekundární povahy, přičemž se jedná především o veřejně dostupné dokumenty a publikace písemné i elektronické povahy. Získaná data je potřeba analyzovat, abychom mohli získané výsledky interpretovat a vyvodit z nich určité závěry.

Vzhledem ke skutečnosti, že případová studie nedisponuje doporučenými technikami či způsoby, jak analyzovat data a jak k nim přistupovat, je možné využít všech dostupných prostředků k analýze dat.³ Pro účely této práce byla hlavní metodou zvolena rámcová analýza dat, která je využívána v situaci, kdy cíle výzkumu jsou stanoveny předem a jedná se o kratší výzkumnou akci.

¹ Yin, 2014, s. 237 cit. dle Mareš, *Tvorba případových studií pro výzkumné účely*, s. 115

² Mareš, *Tvorba případových studií pro výzkumné účely*, s. 116

³ Thomas, 2011, s. 511-520 cit. dle Chrastina, *Případová studie-metoda kvalitativní výzkumné strategie a designování výzkumu: Case study-a method of qualitative research strategy and research design*, s. 190-200

Na závěr výzkumu jsou výsledky porovnány v několika oblastech, konkrétně se jedná o dokumenty formující vojenskou duchovní péči, věk a pracovní náplň kaplanů, vyznání, vzdělání kaplanů či jejich rozlišení od zbytku vojska. Pro lepší přehlednost jsem vytvořila tabulku, do které jsem umístila shrnutí získaných výsledků.

2. Česká republika

2.1 Kaplani v České republice obecně

Kaplanství není v Česku nové, nicméně po roce 1989 bylo potřeba, aby se etablovalo téměř od základů. Současná legislativa umožňuje registrované církvi a náboženské společnosti za podmínek stanovených zákonem k plnění svého poslání získat oprávnění k výkonu zvláštních prvních, tedy podle zákona č. 3/2002 Sb., § 7 „pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách České republiky, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranné léčení a ochranná výchova”.⁴

Přítomnost kaplanů je v České republice v současné době dostupná v institucích AČR (Duchovní služba armády ČR) a PČR (Křesťanská policejní asociace), vězeňství (Vězeňská duchovní péče) a v oblasti zdravotnictví (Asociace nemocničních kaplanů). Kaplan by měl mít magisterské teologické vzdělání, odpovídající praxi a měl by absolvovat příslušný kurz. Není výjimkou, že kaplan zprvu působící v armádě, může po několika letech změnit místo svého působení a poskytovat pomoc například v nemocnici či psychiatrické léčebně. Mnoho kaplanů se kromě své role kaplana věnuje také své farnosti či sboru.⁵

Pracovní náplní kaplana je zajisté duchovní péče, nicméně konkrétní činnosti se odvíjí od instituce, ve které daný kaplan působí. Základem každodenních činností jsou však individuální interakce s klienty (vojáky, vězni, pacienti) v rozsahu pravidelných i nepravidelných rozhovorů, teologických i terapeutických setkání a modlitby. I přípravě na tyto interakce s klienty musí

⁴ Česko. Zákon č.3/2002 Sb., *Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církvi a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)*. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-3>

⁵ Beláňová, *Být kaplanem v Česku: Zdroje nejistoty a nacházení opory*, s.28

kaplan věnovat svůj čas, navíc by měl kaplan sloužit stejnou měrou i kolegům a nadřízeným. Mezi další pravidelné činnosti patří administrativní úkony, sloužení bohoslužeb, či představování se novým klientům. Někteří kaplani pak mohou být pověřeni organizací etických a vzdělávacích seminářů, kurzů či přednášek.⁶

V institucích, ve kterých mají zaměstnanci tendenci podléhat profesní slepotě, vytváří kaplanova možnost věnovat jednotlivci množství času a trpělivosti kvalitativní změnu. Čas, který klientům nabízí, jim umožňuje s nimi navázat důvěrnější vztah, dlouhodobě s nimi pracovat, poznávat jejich potřeby a reagovat na ně.⁷

Hlavním nástrojem pro práci kaplanů jsou verbální praktiky. Často důležitým prvkem je modifikace primárně náboženských obsahů do obecně přístupnějšího jazyka. To znamená, že kaplani mohou vynechat určité pojmy s přímou vazbou na bibli a náboženské obsahy a nahrazovat je neutrálnějšími výrazy. Dochází tak k „odnáboženštění“ jazyka, kaplan si obyčejným rozhovorem upevňuje důvěru a klient se uvolní. Kaplanovou hlavní úlohou je najít vhodný způsob, jak navázat vyhovující vztah a uvolnit oboustranné napětí a nejistotu. Vztah může být navázán například prostřednictvím nabídnutí kávy, pochvalou, či společným zpíváním. Vše ale opět závisí zejména na prostředí a institucí, ve které kaplan působí.⁸

2.2 Vztah kaplana s nejmocnějším aktérem-Bohem

Pojátkem, které drží pohromadě kaplanův záměr, schopnost vykonávat nejasně vymezenou práci a neustále vstupovat do nových, osobních interakcí

⁶ Beláňová, *Být kaplanem v Česku: Zdroje nejistoty a nacházení opory*, s.30-31

⁷ Tamtéž, s.33

⁸ Tamtéž, s.36-37

s klienty, je podle Davidsona a Cadella⁹ vztah kaplana s Bohem/ Kristem. Tento spirituální vztah je nejhlubší motivací k jeho práci, jelikož kaplanství je služba, ke které by se měl člověk cítit tzv. povolán Bohem. Kaplan a jeho přesvědčení, že je ke své práci povolán Bohem, tvoří základní rámeček, ve kterém jsou interpretovány všechny jeho zážitky a zkušenosti.¹⁰ Spirituální vztah, ve kterém je možné odevzdat část zodpovědnosti za vývoj události mocnějšímu aktérovi, konkrétně Bohu/ Kristu, je významným zdrojem opory při překonávání pracovních nejistot. Významným nástrojem při realizaci tohoto vztahu je modlitba, která funguje jako přizvání mocnějšího aktéra do interakce.¹¹

Kaplaní pracující v institucích, kam jsou k práci pověřováni, představují pro církev sice okrajové, ale významné aktéry. Věnují pozornost duchovnímu rozměru jejich práce, popřípadě si připomínají činnost významných osobností.¹² Církev vůči kaplanovi chová „mateřský“ vztah - funguje jako vykonavatel a zprostředkovatel, vytváří širší společenství, povoluje či znemožňuje, ale v první řadě zastřešuje a poskytuje oporu. Tu však kaplan sám nachází především v upevňování svého přesvědčení, že byl ke své práci povolán Bohem, jenž mu při jejím vykonávání asistuje.¹³

2.3 Armáda České republiky a její duchovní péče

Armáda České republiky vznikla 1. ledna 1993 spolu se vznikem samostatné České republiky a je tvořena pozemními a vzdušnými silami. Pozemní a vzdušné síly se rozdělují na bojové síly, síly bojové podpory a síly

⁹ Davidson, Cadell, *Religion and the Meaning of Work*, s.145

¹⁰ Hicks, *Role Fusion: The Occupational Socialization of Prison Chaplains*, s.405

¹¹ Beláňová, *Být kaplanem v Česku: Zdroje nejistoty a nacházení opory*, s.39-40

¹² Hladík, *Gustav Jelínek (1838–1931), život evangelického faráře, seniora a vězeňského duchovního správce*, s.3-120

¹³ Beláňová, *Být kaplanem v Česku: Zdroje nejistoty a nacházení opory*, s.40

bojového zabezpečení. Toto rozdělení reflektuje základní dělbu práce uvnitř armády – bojovníky a vojáky, kteří bojovníky v boji podporují a zabezpečují.

Stálou profesionální armádu doplňuje Aktivní záloha – členové aktivní zálohy jsou součástí jednotek, v nichž jsou místa pro aktivní zálohy vytvářena. Česká armáda čítala k roku 2021 celkem 26 928 vojáků z povolání, dalších 3 615 osob spadá pod Aktivní zálohy.¹⁴

2.4 Historie vojenské duchovní péče

2.4.1 Duchovní péče před I. světovou válkou

Tradice vojenské duchovní péče v českých zemích je poměrně rozsáhlá, jelikož sahá do dob, kdy vojska českých knížat a králů byla doprovázena duchovními, kteří poskytovali péči nejen vojsku, ale také místnímu obyvatelstvu. V 16. století se ve válkách s Turky začíná projevovat potřeba stále duchovní péče, která sílí po třicetileté válce, kdy v roce 1649 panovník Ferdinand III. zakládá v habsburské monarchii stálou armádu.¹⁵ O něco později, v roce 1773 je dvorským dekretem Marie Terezie zřízena samostatná katolická vojenská duchovní správa pro období války i míru. Vedením byl pověřen tehdejší biskup Vídeňského Nového Města Heinrich Johann von Kerense, koncem roku 1773 jej pak pověřuje papež úřadem apoštolského polního vikáře.¹⁶

Před první světovou válkou sloužilo v rakousko-uherské armádě téměř dvě stě duchovních, přičemž převážně se jednalo o duchovní křesťanských církví, nicméně patřili mezi ně i imámové (muslimští duchovní) určení

¹⁴ MO ČR. VÝVOJ SKUTEČNÝCH POČTŮ OSOB V RESORTU MO ČR V LETECH 1992-2021. Ministerstvo obrany České republiky [online]. 2022 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=129653>

¹⁵ Flosman, *S orlem i lvem. Příběhy českých duchovních od 17. století do první světové války*, s.58-59

¹⁶ Horák, *Duchovní péče v ozbrojených silách na území českých zemí v letech 1913–1950*, s.23

pro území Balkánu. V případě války pak byli povoláni i židovští rabíni. Hlavní náplní práce tehdejších kaplanů bylo poskytování náboženského servisu vojákům, konkrétně bohoslužby, křty, svatby, pohřby či návštěvy nemocných a raněných.¹⁷ V roce 1866 po prohrané válce proti Prusku došlo k celkové redukci armády, čímž postupně došlo také ke snížení počtu duchovních v armádě. Situace na počátku první světové války tak nebyla pro duchovní péči v ozbrojených silách příliš příznivá, tudíž v místech vojenských posádek, kde nebyli ustanoveni vojenští duchovní, využívala armáda duchovních místních. Plat vojenských kaplanů navíc nebyl vysoký, což dokazují rozhořčené žádosti vedení apoštolského vikariátu o zvýšení platů. Žádost byla zdůvodněna strachem o nedostatek zájemců pro službu vojenského kaplana.¹⁸

2.4.2 Služba vojenských duchovních během I. světové války

Vojenští duchovní byli nedílnou součástí rakousko-uherské branné moci. Zajímavostí je, že během tohoto období mez sebou svorně a v jednotě působili duchovní vyznání římskokatolického, řeckokatolického, pravoslavného, evangelického, židovského a muslimského. Všem těmto mužům velel apoštolský polní vikář se sídlem ve Vídni. O potřebě a důležitosti vojenských duchovních v časech války svědčí skutečnost, že v době mobilizace se enormně zvýšil počet duchovních ve službě—a to z necelých dvou stovek na hodnotu v řádech dvou tisíců (v roce 1916 působilo 1 841 římskokatolických a 177 řeckokatolických vojenských kněží). I přes poměrně vysoké množství

¹⁷ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

¹⁸ Flosman, S *Orlem i lvem. Příběhy českých duchovních od 17. století do první světové války*, s.94

duchovních však jejich počet nebyl vzhledem k vysokým válečným ztrátám dostatečný.¹⁹

Náplň práce vojenských kaplanů spočívala zejména v doprovázení jednotek na bojiště, vedení bohoslužeb, či v poskytování svátosti pokání (zpověď a rozhřešení).²⁰ Kaplani dále navštěvovali nemocné v lazaretech, kde plnili spíše praktickou funkci, když za vojáky psali dopisy blízkým či poslední vůle. Pomáhali také zdravotnickému personálu v péči o raněné a nemocné.²¹ Mezi prací kaplanů však spadaly také méně příjemné činnosti, například účast na pohřbech či zapisování jména zabitých a zemřelých do matrik. Neméně smutnými úkoly bylo také doprovázení legionářů na popravu, které se konaly nejčastěji na italské frontě, kde bylo popraveno nejvíce legionářů zajatých rakousko-uherskou armádou. Vojákům posloužili, povzbudili je slovem i přítomností a v případě, že se jednalo o katolíky, je i smířili s Bohem ve svátosti pokání.²²

Také v československých legiích působících v Rusku a Itálii existovala přítomnost duchovních, oficiálně však nebyla duchovní služba zřízena. Jednalo se nicméně o duchovní, kteří byli součástí legií a Boží službu vykonávali ve svém volném čase. Asi nejznámější a nejvýraznější postavou kněze-legionáře v československém vojsku v Rusku byl P. Josef Chadim. V roce 1906 byl po přijetí kněžského svěcení jmenován polním Kurtem druhé třídy v záloze, když však rok 1914 přinesl mobilizaci, dostavil se Chadim ke svému pluku a byl aktivován jako vojenský kaplan. Postupem času se rozhodl vstoupit do legií

¹⁹ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

²⁰ Horák, *Duchovní péče v ozbrojených silách na území českých zemí v letech 1913–1950*, s.24

²¹ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

²² Horák, *Duchovní péče v ozbrojených silách na území českých zemí v letech 1913–1950*, s.24

(6. srpna 1918), za což byl mnohdy označován rakouskými důstojníky jako zrádce. V legiích vykonával své kněžské poslání ve prospěch všech legionářů, kteří o to požádali – křtil děti, oddával, navštěvoval nemocné a pohřbíval mrtvé.²³

2.4.3 Meziválečné období

Se vznikem Československé republiky vznikla dne 28. října 1918 i její armáda, která prakticky převzala všechny základní branné zákony Rakousko-Uherska. Základ armády tvořili zejména vojáci české a slovenské národnosti působící v bývalé rakousko-uherské armádě. Postupně se k nim pak připojily jednotky československých zahraničních legií. Taktéž velká řada vojenských duchovních československé národnosti se po vyhlášení ČSR přihlásila do řad nově vzniklé armády.²⁴ I přes vstup duchovních do československé armády nebylo zpočátku jasné, zda i v nově zbudované armádě bude místo pro stálou duchovní péči. Duchovní službě ale hrála do karet přítomnost mnoha vojenských nemocnic, kde se nacházelo spoustu těžce zraněných či umírajících navrátilců z války. Ti si často žádali útěchu vojenského duchovního. Vojenští duchovní se navíc věnovali pátrání po pohřešovaných, vedli korespondenci s příbuznými zemřelých a v neposlední řadě pečovali o válečné hroby a kostely.²⁵ Duchovní služba pak stabilně fungovala až do 31. července 1939, kdy byla po okupaci republiky zlikvidována.

²³ Flosman, *S orlem i lvem. Příběhy českých duchovních od 17. století do první světové války*, s.255-267

²⁴ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

²⁵ Horák, *Duchovní péče v ozbrojených silách na území českých zemí v letech 1913–1950*, s.28

2.4.4 Duchovní péče za II. světové války

Do řad čs. armády, která se zformovala ke konci roku 1939 ve Francii, se přihlásilo několik desítek kněží, bohoslovců, řeholníků a dalších duchovních osob s různým vyznáním. Ne všichni se však stali vojenskými duchovními. Přestože byla většina z nich zařazena do bojových oddílů, podíleli se na náboženském životě svých jednotek a aktivně pomáhali vojenským duchovním při jejich službě. Významnou postavou, která se zasadila o zřízení vojenské duchovní služby, byl apoštolský protonotář a čestný kanovník pařížské katedrály Notre-Dame Msgre ThDr. Rudolf Zháněl, který byl pařížským arcibiskupem Jeanem kardinálem Verdierem jmenován generálním superiorem čs. armády ve Francii.²⁶

Do československého čs. zahraniční armády zvolilo několik desítek duchovenských osob, jednalo se o dobrovolníky, kterým často chyběl vojenský výcvik, fyzická zdatnost a odborná příprava. Svého nového úkolu se každopádně zhostili velmi úspěšně.²⁷

Prací vojenských kaplanů nebylo pouze věnovat se pastoraci, ale také být vojákům nablízku, doprovázet je v důležitých okamžicích jejich života radou, pomocí či útěchou. Modlili se také za všechny, kteří v dlouhých bojích neváhali nasazovat své životy a kteří jim byli svěřeni. Svou péčí o vojáky nejen v duchovní, ale také v mravní, kulturní, osvětové a humánní oblasti přispívali k formování profilu československého vojáka, k zodpovědnosti za vlastní rozhodnutí, či pravému vlastenectví.²⁸

²⁶ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

²⁷ Flosman, *Padre a Rebe: Vojenští duchovní československé zahraniční armády u Tobruku a Dunkerque*, s.20

²⁸ Tamtéž, s.19

2.4.5 Poválečné období

Po skončení druhé světové války byla armáda budována v duchu Košického vládního programu na demokratickém a protifašistickém základě a jako její vzor byla určena Rudá armáda. Nastalo období, ve kterém se rozhodovalo o dalším osudu vojenské duchovní služby. V mezích se do vlasti vraceli duchovní, kteří byli součástí zahraničních jednotek a kteří dále obětavě sloužili vojákům. O zachování kontinuity nově vzniklé armády s duchem a tradicí armády předválečné rozhodl na podzim roku 1945 prezident republiky dr. Edvard Beneš, čímž byl dán základ pro obnovení činnosti vojenských duchovních v původním rozsahu i obsahu jejich služby.²⁹ V rámci duchovního oddělení Ministerstva národní obrany vznikla skupina katolická, evangelická, skupina církve československé a později i skupina církve pravoslavné. Bohužel byl však další vývoj fungování duchovního oddělení značně poznamenán komunistickým pučem v únoru roku 1948. Postupně byl počet vojenských duchovních snižován, o čemž svědčí fakt, že v roce 1946 v armádě sloužilo 46 duchovních, zatímco v roce 1949 pouze 11. Situace dokonce vy eskalovala do té míry, že byli tři vojenští duchovní odsouzeni ve vykonstruovaných procesech k dlouholetým trestům odnětí svobody.³⁰

Řady duhovenstva museli opustit všichni, kdo novému režimu oponovali, kdo sloužili v zahraničních jednotkách, v předválečné armádě a také ti, kteří nevyhovovali věkem. Počet duchovních tak velmi řídl. Značný pokles počtu vojenských duchovních nebylo možné nahradit ani z „civilní“ sféry, jelikož i zde byl kněžský nedostatek. Vojenská duchovní služba se ocitla v těžké krizi. Početní stavy se stále kriticky snižovaly politicky motivovaným nuceným odchodem duchovních, navíc jim byla odebrána i ta nejzákladnější správní činnost, která byla vždy doménou vojenských duchovních, a to správa

²⁹ Tamtéž

³⁰ Horák, *Duchovní péče v ozbrojených silách na území českých zemí v letech 1913–1950*, s.31

vojenských matrik. Ta byla novým zákonem převedena na místní národní výbory. Vojenská duchovní služba pak zanikla na přelomu září a října 1950.³¹

2.5 Zřízení duchovní služby AČR

Vztah mezi církví a armádou se může někdy jevit jako ambivalentní. Vojáci jsou totiž na jedné straně vystavováni násilným situacím, což může být v rozporu s náboženskou povahou křesťanské filozofie, která je založena na milosrdenství a lásce k bližnímu. Vztah mezi armádou a církví však může být také v souladu, což dokazují mnohaleté válečné konflikty motivované ve jménu náboženských ideologií.³² I přes možný konflikt rolí je důležité zmínit, že duchovní vojenská služba má jistě svůj smysl a pro mnohé je nepostradatelnou součástí armády.

Přestože je historie duchovní služby na našem území poměrně rozsáhlá, k zajištění duchovní péče v ozbrojených silách Československa po roce 1990 a později i v samostatné České republice se přistupovalo poněkud rozpačitě. Příčina byla jednoduchá-během několika desetiletí trvajících komunistického režimu nebylo náboženství žádoucí, naopak byl vztah komunismu k náboženství vyloženě nepřátelský. V průběhu těchto let se v armádě vyskytovali tzv. *političtí vedoucí jednotek*, kteří byli hlavními a nejtvrďšími hlasateli ateismu.

I přes tuto nepříznivou minulost, kdy vzhledem k povaze socialismu a jeho netoleranci k církevním aktivitám byla do roku 1989 přítomnost církevního hodnostáře v armádě nemyslitelná, již od roku 1990 docházeli do kasáren faráři různých místních církví, kteří v návštěvních prostorech kasáren

³¹ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

³² Soukopová, *Mezi církví a armádou: profesní identita vojenských kaplanů*, s.2

poskytovali vojákům důležitou duchovní péči.³³ V roce 1990 však již na Ministerstvu obrany existovala skupina odborníků, která měla za úkol zpracovat koncepci přeměny komunistické armády a armádu demokratického státu. Členem této skupiny byl rovněž PhDr. František Novotný, který měl na starosti oblast duchovní služby. Od roku 1992 pak v Praze působil kaplan amerického letectva českého původu pplk. Josef Šupa, jehož úkolem bylo pomoci při humanizaci vojenské služby, snažil se tedy formou seminářů na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy přiblížit službu vojenských kaplanů budoucím duchovním.³⁴

V roce 1992 byla ministrem obrany Vilémem Holáněm oslovena Ekumenická rada církve, která sdružuje většinu křesťanských církví v ČR, aby do pracovní skupiny pro koncepci „humanitární služby” v armádě jmenovala své zástupce. Těmito zástupci se stali Jaromír Dus, Jan Kašper a Milan Matyáš. Později navíc vznikla komise Ekumenické rady církví pro spolupráci církví s Armádou České republiky. Jejím členem byl i brněnský biskup Vojtěch Cikrle pověřený Českou biskupskou konferencí (sdružující římskokatolickou a řeckokatolickou církev).³⁵ Přelomový okamžik při zrodu duchovní péče v ozbrojených silách nicméně nastal v létě roku 1996, kdy se úkolu prvního kaplana vyslaného se našimi vojáky do Bosny ujal katolický kněz Tomáš Holub. Tento mladý římskokatolický kněz odjel po zdravotních testech a společném cvičení s našimi vojáky do Bosny a Hercegoviny. Po návratu pro v roce 1997 se stal spolu s Jaromírem Dusem zaměstnancem ministerstva obrany. Jejich úkolem bylo připravit podklady pro vznik duchovní služby v armádě.³⁶ Po pozitivní

³³ Tretera, *Konfesní právo*, s.12

³⁴ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

³⁵ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

³⁶ Tretera, *Konfesní právo*, s.13

zkušenosti z bosenské mise byli do zahraničních misí vysláni další tři duchovní, konkrétně Bohuslav Švehla, Jan Asszonyi a Jiří Rous.

Důležitým milníkem se stal 3. červen 1998, kdy byla mezi Ministrem obrany ČR, Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví ČR uzavřena **Smlouva o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany**.³⁷ Na tomto základě byla dnem 22. června 1998 zřízena Duchovní služba Armády České republiky, kdy tohoto data nabyl účinnosti **rozkaz** tehdejšího ministra obrany ČR Michala Lobkowicze **č. 19. ze dne 3. června 1998**. Hlavním důvodem pro vytvoření duchovní služby v ozbrojené složce ČR byla zejména podpora všestranného rozvoje lidských hodnot a zlepšení života vojáků v činné službě a občanských zaměstnanců vojenské správy. Vznikla také jako prostředek k naplnění svobody náboženského vyznání zaručeného Listinou základních práv a svobod v rámci působnosti Ministerstva obrany.³⁸

Duchovní služba plní své poslání prostřednictvím vojenských duchovních, přičemž jsou stanoveny následující zásady³⁹:

- vojenským duchovním může být pouze voják v další službě, kterého navrhne příslušná církev, náboženská společnost nebo jejich sdružení, s nimiž odpovědný funkcionář resortu MO uzavřel dohodu
- vojenský duchovní působí jako poradce velitele. Je přímo podřízen příslušnému veliteli. Odborně a metodicky ho řídí vojenský duchovní na vyšším velitelském stupni

³⁷ Tretera, *Konfesní právo*, s.12

³⁸ MO ČR. DUCHOVNÍ SLUŽBA V AČR. Ministerstvo obrany České republiky [online]. 2022 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/duchovni-sluzba-v-acr-64633/>

³⁹ Česko. *Rozkaz Ministerstva obrany České republiky č. 19 ze dne 3. června 1998*. Dostupný z: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/armada1.htm>

- vojenský duchovní má všechna práva a povinnosti vojáka v další službě. Nesmí mu být ukládány úkoly, které s jeho činností a posláním nesouvisejí, např. nemůže být nucen k používání zbraní
- vojenský duchovní požívá v souladu s mezinárodním právem zvláštní ochrany, zejména s ohledem na Ženevské úmluvy, ze dne 12. srpna 1949 a Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám, z roku 1949, sjednané dne 8. června 1977
- funkce vojenského duchovního se zřizuje zpravidla u vyšších velitelských stupňů, popř. u dalších zařízení resortu MO podle konkrétní potřeby

Od roku 1998 do roku 2004 sloužili kaplani především vojákům základní služby, nicméně nezapomínalo se ani na příslušníky velení jednotek. Kaplan v tomto období do armády vstupoval zhruba na dobu čtyř až šesti let, tato doba byla důležitá pro zachování nevojenského způsobu myšlení a také pro to, aby kaplan zůstal citlivým barometrem pro rozpoznání problematických momentů. Čas nicméně ukázal, že dobu služby bude záhodno postupně prodloužit, aby se zúročily zkušenosti kaplana. Délka služby se tak postupně prodloužila na přibližně dvojnásobek.

V roce 1999 se začala vytvářet hierarchická struktura Duchovní služby AČR a hlavním kaplanem se stal Tomáš Holub přímo podřízený náčelníkovi Generálnímu štábu AČR.

2.5.1 Smlouva o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany

Tato smlouva, jak již bylo výše uvedeno, byla podepsána dne 3. června 1988. Uvádí, že všichni církevní zástupci jsou si vědomi „*potřeby*

vydávát v prostředí rezortu ministerstva obrany svědectví o křesťanské víře a naději v jednotě a proto se s plným vědomím své křesťanské odpovědnosti zavazují, že všechny kroky a postupy spojené s vytvářením a působením duchovní služby v rezortu ministerstva obrany budou řešit na základě této smlouvy v duchu bratrské jednoty a křesťanské lásky, s úctou k tradici každé jednotlivé církve a s přesvědčením, že každý duchovní v rezortu ministerstva obrany nezastupuje pouze svoji církev, ale také a především, že je společným zástupcem všech církví sdružených v Ekumenické radě církví a České biskupské konferenci”.

V uvedeném dokumentu dále stojí, že duchovní služba je budována na ekumenickém základě, přičemž nabídka pomoci je určena všem a není motivována snahou o získání nových členů pro svou víru či církev. Každý jednotlivec má právo vyžádat, přijmout či odmítnout pomoc duchovního. Hlavním úkolem duchovního je zejména nabízet pomoc při řešení osobních krizí i těžkosti, které vznikají nejen při pracovním, ale také osobním a rodinném životě příslušníků MO ČR. Mezi další úkoly spadá rozvíjení a prohlubování demokratických tradic evropské kultury v resortu MO, či vytváření podmínek pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání pro pracovníky resortu MO ve všech situacích spojených s plněním jejich služebních a pracovních povinností.

Kandidáty na pozici duchovního určené pro práci v duchovní službě v resortu MO navrhuje vedení církve podle vlastního posouzení a podle uvedených kritérií. Kandidát musí splňovat následující osobní kritéria-schopnost komunikace v drsném prostředí, schopnost snášet samotu, soběstačnost a znalost angličtiny. Mezi vojenská kritéria pak patří ochota stát se vojákem v další službě po dobu výkonu duchovní služby v armádě, věk do 40 let v době nástupu, absolvování základní vojenské služby či tomu odpovídajícího vojenského výcviku, odpovídající zdravotní stav (vojenská klasifikace A nebo B) a fyzická zdatnost. Církevní požadavky jsou pak dokončené obecně uznávané teologické

vzdělání (plná kvalifikace pro vedení sboru či farnosti), praxe ve farnosti či ve sboru minimálně dva roky, církevní pověření od vlastní církve, ekumenické chápání duchovní služby v armádě chápání služby vojenského duchovního jako primárně neevangelizační.

Vhodnost duchovního jako společného kandidáta Ekumenické rady církví a České biskupské konference posoudí ekumenická komise, jejímiž členy jsou hlavní vojenský kaplan, psycholog, zástupce ERC a zástupce ČBK. K úspěšnému přijetí kandidáta je zapotřebí jednomyslné rozhodnutí komise. Kandidát pak podepíše prohlášení tohoto znění:

Já XY, duchovní církve Z prohlašuji, že jsem seznámen s podmínkami stanovenými smlouvou mezi ERC a ČBK a dohodou mezi ERC a ČBK a rezortem MO o Duchovní službě v rezortu MO, za jakých budu jako společný zástupce všech církví účastných na této smlouvě působit v duchovní službě. Přijímám toto poslání jako skutečnou službu, chci veškerou svoji vnější činnost podporovat osobní modlitbou. Spoléhám se na Boží pomoc a také na modlitby všech církví, které mne do této služby vysílají. Jsem si vědom, že mohu působit v této službě jen tehdy, jestliže bude trvat platnost mého pověření od mé vlastní církve, od ERC a ČBK. Chci přispívat k vytváření bratrského společenství mezi vojenskými duchovními. Kéž mi Bůh k tomu pomáhá. Amen.

2.5.2 Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem obrany, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí

Dohoda vymezuje duchovní službu jako samostatnou službu zřízenou v resortu MO k plnění stanovených úkolů. Náplň práce vojenského duchovního je poměrně rozsáhlá, zahrnuje přitom například udělování rad veliteli v oblasti lidských hodnot, vojenské etiky, morálky a mezilidských vztahů. Je navíc osobním příkladem a aktivní motivací vytváří pozitivní atmosféru pro

zlepšování a prohlubování vzájemné důvěry u útvaru. Preventivně působí proti konfliktům v oblasti mezilidských vztahů a je k dispozici příslušníkům jednotky, které je součástí, i jejich rodinným příslušníkům pro osobní rozhovor; je-li potřeba, doporučuje další odbornou pomoc. Duchovní rovněž vykonávají nebo zabezpečují duchovní službu pro pracovníky resortu MO a jejich rodiny včetně bohoslužeb pro všechny církevní denominace sdružené v rámci ERC a ČBK. V neposlední řadě také samozřejmě spolupracují s duchovními ostatních církví, s duchovními jiných armád či vojenskými lékaři, psychology a dalšími pracovníky, kteří zabezpečují sociální politiku v resortu MO.

2.5.3 Oficiální znak duchovní služby AČR

Duchovní v české armádě se od ostatních vojáků odlišují znakem, který nosí na své uniformě. Ten je rozdělen do dvou stěžejních částí, vrchní a spodní části. Ve vrchní části se nachází obraz českého lva na červeném pozadí a ve spodní části, jako jakýsi protiklad, si můžeme všimnout vítězného beránka. Symbol beránka má v křesťanské tradici ústřední místo, protože připodobňuje postavu Ježíše Krista, jenž se se svou bezbrannou láskou a pokorou stal pánem lidských srdcí a vítězem v boji o pokoj a naději.

Kaplani se prostřednictvím dvou zvířat, která by v běžném životě patrně nemohla v poklidu spočinout vedle sebe, snaží poukázat na další rozměry života člověka, ve kterých lze nalézt naději na smír, soulad a pokoj, přestože okolnosti takovou naději neposkytují. Znak je dále doplněn o heslo *Veritas domini vincit*, v češtině Pravda Páně vítězí. Toto heslo má odkazovat ke skutečnosti, že autoritou, která určuje, co je dobré a správné, nejsou oni, nýbrž Bůh.⁴⁰

⁴⁰ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Komentář ke znaku*. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/komentar-ke-znaku>

2.5.4 Patroni vojáků

Patronem je světec, který kterému se přisuzuje přímluv či ochrana nad určitými osobami, profesemi či územím. Své patrony mají i vojáci, mezi ty nejznámější patří Archanděl Michael, sv. Martin či sv. Barbora.

Archanděl Michael je patronem nejen vojáků, ale také výsadkářů, radiomechanická či umírajících. Patronem vojáků se stal pravděpodobně proto, že o něm Bible hovoří jako o ochránci (Dan 12,1-2) a jako o bojovníkovi (Zj 12,7-9).⁴¹ Michael jakožto ochránce Božího lidu je vylíčen jako bojovník dobra, který přichází bránit spravedlivé a vyráží do boje proti utlačovatelským silám zla, jež se zahnízdlily ve světových říších a rozpoutávají války.⁴² Je zobrazován v červeném a zeleném šatě, na sobě má zářivé brnění a v ruce třímá meč nebo kopí. Vzhledem k tomu, že je považován za anděla smrti a Božské spravedlnosti také někdy drží v ruce váhy. Váhy jsou symbolem a nástrojem, který se používá k vážení dobra a zla, práva a bezpráví, které zobrazeny ve vodorovné poloze ukazují, že trestání zla je spravedlivým činem.⁴³

Dalším patronem vojáků je **Svatý Martin z Tours**, který je nejčastěji znázorňován jako voják na kombi dělící se o svůj plášť s žebrákem. Martin se narodil kolem roku 316 na území dnešního Maďarska. Přestože ho zaujal život poustevníku, stal se stejně jako jeho otec římským vojákem a později i důstojníkem.⁴⁴ Proslavil ho skutek, který vykonal během nepříznivého počasí, když byl kontrolovat vojenské hlídky. U městské brány se setkal s polonahým

⁴¹ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Patroni vojáků*. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/patroni-vojaku>

⁴² PASTORACE.CZ. *Archandělé Michael, Gabriel a Rafael (svátek 29. září)*. Pastorage.cz [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.pastorage.cz/tematicke-texty/archandele-michael-gabriel-a-rafael-svatek-29-zari>

⁴³ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Patroni vojáků*. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/patroni-vojaku>

⁴⁴ Tamtéž

žebrákem, který jej prosil o almužnu. Martin však s sebou neměl peníze, a tak alespoň mečem rozpůlil svůj vojenský plášť, aby ubožáka ochránil před zimou. Následující noc se mu ve snu zjevil Kristus zahalený polovinou jeho pláště a zaslechl jeho slova: „Martin ještě jako katechumen, mne zakryl tímto pláštěm.”⁴⁵ Brzy poté se Martin nechal pokřtít a odešel z armády, protože se chtěl více dozvědět o křesťanství a přitahovala ho postava biskupa Hilária, který se mu později stal učitelem, vzorem a přítelem. Martin se později stal biskupem v Tours, lidé si ho vážili pro jeho skromnost, spravedlnost a angažovanost. Během svého života vykonal řadu zázraků a misijních cest, při jedné cestě dokonce zemřel.⁴⁶

Svatá Barbora je patronkou dělostřelců a patří mezi čtrnáct pomocníků v nouzi. Barbora byla dcerou zámožné pohana a zarputilého nepřítele křesťanů. Jeho dcera však byla jiná-setkávala se s místní křesťanskou komunitou.⁴⁷ Otec chtěl svou dceru ohlídat před jejich vlivem, a tak ji uvěznil do věže, nicméně ani to jí nezabránilo v přijetí křtu. Nechala navíc ve věži prolomit třetí okno, které mělo být symbolem Svaté trojice. Když se to otec dozvěděl, chtěl, aby se Barbora své víry vzdala. Svě přesvědčení nezměnila ani po mučení. Legenda hovoří o tom, že když svou dceru s'al mečem, byl sám zabit bleskem.⁴⁸

⁴⁵ CHLUMSKÝ, Jan. Sv. Martin. Catholica.cz [online]. 2022 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=4828>

⁴⁶ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Patroni vojáků*. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/patroni-vojaku>

⁴⁷ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Patroni vojáků*. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/patroni-vojaku>

⁴⁸ CHLUMSKÝ, Jan. Sv. Barbora. Catholica.cz [online]. 2022 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=4865>

2.6 Vojenský kaplan v Armádě České republiky

2.6.1 Z „prostého“ duchovního kaplanem Armády České republiky

Vojenským kaplanem se může stát pouze občan-duchovní, který je prostřednictvím hlavního kaplana AČR písemně navržen ze strany církve. Pro úspěšné přijetí kandidát musí jmenovaný splnit všechny podmínky stanovené v obecně závazném předpisu a kritéria uvedená v jeho rozkazu stanovených v obecně závazném předpisu MO ČR.⁴⁹ Kritéria, která kandidát musí splňovat, jsou vyjmenována výše, stejně tak prohlášení, které musí kandidát podepsat.

Služba vojenského kaplana je časově omezená, jelikož standardní délka služby je zpravidla 6 let. Následně kaplan odchází do zálohy a zpět do služeb své církve. Delší doba setrvání ve službě se pak určuje výhradně podle potřeb Duchovní služby AČR.⁵⁰

2.6.2 Vojenští kaplani Armády České republiky a jejich možný rozpor mezi hodnotami

V České republice je vojenským kaplanem důstojník, zpravidla v hodnosti poručíka až plukovníka. V současné době slouží v ozbrojených silách ČR třicet tři vojenských kaplanů a jedna kaplanka z jedenácti křesťanských církví. Každý z nich je přímo podřízen veliteli na té úrovni, která si ho vyžádala, nejčastěji úrovni pluku nebo vyššího vojenského uskupení. Kaplani jsou dále metodicky vedeni hlavním kaplanem (dnes jde o plk. gšt. ICLic. Mgr. et Mgr. Jaroslav Knichala), jenž stojí v čele sboru kaplanů. Hlavní kaplan je v podřízenosti náčelníka generálního štábu a je jmenován ministrem obrany na

⁴⁹ Dohoda o spolupráci mezi MO, ERC a ČBK; 1998

⁵⁰ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Pro zájemce o službu kaplana*. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/pro-zajemce-o-sluzbu-kaplana>

základě společného návrhu ERC a ČBK na čtyři roky, přičemž se toto funkční období může jednou opakovat.⁵¹

Vojenský kaplan nabízí svou asistenci při hledání odpovědí a řešení v situacích, kdy do života zaměstnanců resortu obrany a jejich rodin vstoupí problémy osobního, sociálního, etického nebo duchovního charakteru. Člověka vnímá jako rovnocenného partnera v dialogu, nikoli jako klienta. Kaplan nabízí doprovázení v jakékoliv záležitosti, a to buď svou osobní účastí, nasloucháním, svým odborným vzděláním či životní zkušeností.⁵²

Profesní identita vojenského kaplana je formována v distinkci k armádnímu prostředí; nejen v počátcích této profese, ale i dnes jsou kaplani nuceni čelit nepochopení či velmi malé toleranci ze strany vojáků.⁵³ Profesní identitu vojenských kaplanů podmiňuje hodnotové systémy, dvojí vzdělání a také vědění. Profesní identita je definována jako profesionální sebereflexe založená na attributech, přesvědčeních, hodnotách, motivech a zkušenostech.⁵⁴ Povaha profese vojenského kaplana se dá popsat jako všeobjímající a zároveň velice flexibilní. Její hranice jsou těžko určitelné, nicméně tyto hranice si určuje každý kaplan sám, což vypovídá o profesní autonomii, kterou kaplani disponují.⁵⁵

Na vojenské kaplany (jak můžeme poznat již z názvu) působí hodnotové vlivy dvou organizací, tedy armády a církve. Přestože tyto organizace působí jako zastánci rozdílných hodnot, vojenští kaplani, kteří stojí na jakémsi pomezí těchto organizací, rozpor vyvolaný rozdílnými požadavky nebo očekáváním ze

⁵¹ Tretera, *Konfesní právo*, s.15

⁵² VHÚ. *20 let duchovní služby Armády České republiky*. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

⁵³ Soukopová, *Mezi církví a armádou: profesní identita vojenských kaplanů*, s.5

⁵⁴ Schein, *Career Dynamics: Matching Individual and Organizational Needs*, 1978 cit. dle Soukopová, *Mezi církví a armádou: profesní identita vojenských kaplanů*, s.2

⁵⁵ Tamtéž

stran organizací spíše nevnímají. To dokazuje i rozhovor s armádním kaplanem, který říká, že „*my jsme vyslaní do určité formy práce. A tu formu práce schválila církev a schválila ji armáda a na základě toho se od nás něco očekává. Schválily obě totéž. Ten střet není, nesmí tam být. To by nás do toho prostředí neposlali.*“⁵⁶

Rozpor však může nastat mezi jednotlivými profesními rolemi vojenského kaplana, které jsou formovány jeho rozdílným institucionálním působením. Právě z rozdílně smýšlejících institucionalizovaných skupin, které na kaplana působí, mohou vycházet hodnotově rozdílné role kaplanovy profesní identity. Právě tento vliv může podle některých kaplanů způsobovat rozpor, konkrétně ho můžeme vysvětlit na příkladu, který se týká zabíjení. To, že se zde může objevit rozpor, kaplani nepopírají, naopak se snaží existenci tohoto problému ospravedlnit pomocí racionalizace. Prostřednictvím racionalizace se odkazují na různé důvody, proč jsou i přes to jejich profesní role slučitelné. Logickými úvahami si pak ospravedlňují činnost armády: „*Kořen těch příkázání, i když jdeme na to příkázání nezabiješ, když půjdeme do hebrejštiny a budeme vycházet z toho kořene slova, tak tam si myslím, že je to ve smyslu zapovězení spáchání úkladné vraždy nebo zabití, které je svévolným rozhodnutím člověka o zabití jiného člověka. Ale myslím si, že způsobení smrti, zabití protivníka v boji, když se ten boj vede v určitém hodnotovém kontextu, tak tam ten rozpor nenacházím, protože koneckonců Bible, Starý zákon, na mnoha místech zmiňuje boj, obranu území atd. jako naprosto legitimní způsob, jak uchovat rod, ochránit území, nějakým způsobem přežít.*“⁵⁷

⁵⁶ Rozhovor s vojenským kaplanem cit. dle Soukopová, *Mezi církví a armádou: profesní identita vojenských kaplanů*, s.8

⁵⁷ Rozhovor s vojenským kaplanem cit. dle Soukopová, *Mezi církví a armádou: profesní identita vojenských kaplanů*, s.9

Etika vojenských kaplanů se řídí zejména podle Kodexu etiky vojáka. Ten vyjadřuje tradiční vojenské hodnoty, které má voják ctít. Těmito hodnotami jsou⁵⁸:

Odpovědnost a smysl pro povinnost

„uvědomuj si své povinnosti, projevuj iniciativu a tvořivý přístup ke službě“

Obětavost

„dej všechno, dej víc než dostáváš, uvědom si, že úspěch celku stojí výš než úspěch jednotlivce“

Odvaha

„neboj se rozhodnout a přijímat nové výzvy, měj sílu překonat složité, nebezpečné a riskantní situace“

Věrnost

„bud' oddaný své zemi a její armádě a loajální ke svým nadřízeným, respektuj své spolupracovníky“

Čest

„bud' přímý a zásadový, jednej vždy v souladu se svým svědomím, tvé poslání tě zavazuje“

2.6.3 Náplň práce

Pracovní náplní všech kaplanů je samozřejmě duchovní péče, ve které jsou kaplani vzdělávání a ke které se zavazují. Protože činností, které kaplan vykonává, jsou velmi různorodé, jsou kaplani vnímáni jako ti, kteří jsou schopni a ochotni vykonávat širokou a pestrou paletu aktivit.

⁵⁸ DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Etika. *Duchovní služba Armády České republiky*[online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/etika>

Základem každodenních činností kaplana jsou individuální interakce s klienty, pro vojenské kaplany to jsou vojáci a jejich rodiny. Duchovní péče zahrnuje pravidelné i nepravidelné rozhovory, teologicky i terapeuticky zaměřená setkání a modlitby. Kaplani, nejen ti vojenští, by měli fungovat jako z odpovědníci kolegů a poradci vedení.⁵⁹

Mezi každodenní činnosti kaplana spadají také administrativní úkony a to včetně vyřizování korespondence a telefonátů. Pravidelnou a důležitou činností je příprava sloužení bohoslužby, která se koná zpravidla jednou týdně.⁶⁰ Kaplani se mohou setkávat s příbuznými klientů a zajišťují pro ně náboženské obřady jako svatby, křtiny či pohřby. Nedílnou součástí náplně práce je i propagace své vlastní služby, což může probíhat například prostřednictvím letáků a plakátů.⁶¹

Jak tvrdí vojenský kaplan Miroslav Koubek, jeho úkolem je být s jeho lidmi, být jim k dispozici. Kaplan se mezi lidmi snaží neustále pohybovat, zajímat se o jejich službu, práci, problémy i starosti. Během dne se tak snaží svůj program nastavit tak, aby o něm lidé věděli, aby spolu mohli navázat přátelský kontakt, který kaplan následně udržuje prostřednictvím návštěv, telefonátů či textové korespondence. Vytváří tak vojákům příhodnou cestu, aby za svým kaplanem mohli s důvěrou zajít v případě, že potřebují povzbuzení, radu, postesknout si anebo sdílet své radosti.⁶²

⁵⁹ Beláňová, *Být kaplanem v Česku: Zdroje nejistoty a nacházení opory*, s.30-31

⁶⁰ Demelová, Čermáková, *Muslimové v českých věznicích*, s.187-190

⁶¹ Tamtéž, s.31

⁶² Čejchánová, Eva. Rozhovor: Bolestí vojáků je nejistota, říká vojenský kaplan. Pro Boha! [online]. 3.4.2022 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://proboha.cz/magazin/rozhovory/brana-cb-cz/2022/04/rozhovor-bolesti-vojaku-je-nejistota-rika-vojensky-kaplan/>

Pastorační péče

Pastorační péče je jednou z hlavních pracovních náplní vojenských kaplanů, je tedy na místě, abychom tento výraz blíže specifikovali. Definice pastorační péče je rovnou několik, přičemž nejkratší tou nejkratší je definice Josefa Smolíka, tedy že pastorační péče je „*službou k víře a životu z víry*“.⁶³ Dalším, klasickým pojetím pastorální péče, zní: „*Pastorální péče je osobním opatrováním věřícího člověka duchovním*“.⁶⁴ Tato péče a pomoc v klasickém pojetí je čerpána z evangelia, kde je pastorální péče jeden z charakteristických rysů křesťanského života.⁶⁵ V neposlední řadě můžeme uvést definici Aleše Opatrného, tedy že „*Pastorační péči v širším slova smyslu rozumíme takové jednání s člověkem, ve kterém ho respektujeme v jeho jedinečnosti, přistupujeme k němu z pozice věřících křesťanů, doprovázíme ho v jeho obtížích, nemoci, utrpení či umírání a pomáháme mu k lidsky důstojnému zvládnutí jeho životní situace včetně smrti, a to na jemu dostupné úrovni víry s perspektivou jejího možného rozvoje*“.⁶⁶

Pozornost v pastorační péči je zaměřena zejména na lidi, kteří se nacházejí v určitém soužení či bolesti, např. nemoci, strachu, bolesti, stáří či blízkosti smrti. Ze strany pomáhajícího se očekává především duchovní pomoc povzbuzení a posílení víry, nalezení bezpečí a naděje. Pomoc je však poskytována také v životní orientaci, např. při rozhodování v těžkých situacích, konfliktech, krizích či katastrofách.⁶⁷

V obecném pojetí pastorální péče je jejím cílem pomáhat lidem v jejich životních problémech, poskytuje sociální oporu, podněcuje a stimuluje lidi

⁶³ Smolík, *Pastýřská péče*, 1991

⁶⁴ Bluhm, 1983 cit. dle Křivohlavý, *Pastorační péče*, s.6

⁶⁵ Křivohlavý, *Pastorační péče*, s.6

⁶⁶ Opatrný, Aleš. *Pastorační péče v méně obvyklých situacích - část I*. Pastorage.cz [online]. 2010 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.pastorage.cz/tematicke-texty/pastoracni-pece-v-mene-obvyklych-situacich-cast-i-p-ing-ales-opatrný>

⁶⁷ Křivohlavý, *Pastorační péče*, s.6

k tomu, aby mysleli a jednali jinak, pomáhá lidem se rozvíjet, či ukončit rozvíjející se katastrofické dění.⁶⁸

Etické semináře

Duchovní služba AČR pořádá etické semináře, které jsou založené na zážitkové pedagogice, jelikož probíhají formou aktivit, které mají navodit atmosféru a podmínky konkrétní situace ve službě. V jejím průběhu jsou tak účastníci postaveni před úkol, který je dále diskutován a následně uzavřen zobecněním. Takto postavené semináře dosahují mnohem větší efektivity získávání poznatků, než u standardních forem přednášky nebo prezentace.⁶⁹ Dřívější hlavní kaplan armády plukovník Kozler popisuje etické semináře jako *„okamžiky, které mají nabídnout vojákům adekvátní prostor, kde mohou naplno a bez obav vyjádřit svůj osobní názor nebo postoj a projevit to, co považují v životě nebo ve službě za důležité. Tím obohacují své kolegy, stejně jako sebe sama, protože tím získávají sebereflexi. Zkušenost se sebou samým, stejně jako s hlubšími názory svých kolegů, vedou k tomu, co je pro vojáka důležité – schopnost rozvíjet svou vlastní osobní identitu. Na ní totiž především závisí schopnost dobře obstát v neuvěřitelně širokém množství situací a souvislostí, do kterých může člověka jeho vojenská služba přivést“*.⁷⁰

Potřeba etických seminářů v armádním prostředí vychází ze specifického prostředí armády, které člověka výrazně ovlivňuje a formuje/deformuje jeho osobnost. Profesionální voják je člověkem, který se dobrovolně zřiká některých

⁶⁸ Collins, 1980 cit. Dle Křivohlavý, *Pastorační péče*, s.9

⁶⁹ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

⁷⁰ Samcová, Jana. Etické semináře patří mezi priority Duchovní služby AČR. Armáda ČR [online]. 2.11.2012 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/eticke-seminare-patri-mez-priority-duchovni-sluzby-acr-76517/>

svých občanských práv a svobod. Je si vědom faktu, že může být nasazen podle potřeb společnosti, proto je nutná péče o lidskou důstojnost vojáků, o jejich rozvoj a kvalitu jejich mezilidských vztahů.⁷¹

Zahraniční operace

Vojenští kaplani jsou již řadu let nedílnou součástí zahraničních vojenských operací. Z rozhovoru s vojenským kaplanem kapitánem Jiřím Zedníčkem vyplývá, že práce kaplana je v tuto dobu velmi intenzivní, protože narozdíl od běžného života zde kaplani i ostatní vojáci prožívají většinu chvil společně.⁷² Pavel Brichta, kaplan 4. brigády rychlého nasazení popisuje, že kaplani s vojáky řeší osobní i pracovní starosti, a to bez rizika, že by se tyto informace dostaly někam dál, jelikož jako duchovní jsou vázáni mlčenlivostí.⁷³

V zahraničních vojenských operacích vedou kaplani nedělní bohoslužby, kam často dochází jak věřící, tak nevěřící. Vzhledem k tomu, že prostředí operace bývá často velmi nebezpečné, čas od času bohužel česká armáda přijde o své příslušníky. V takovém případě kaplani mohou převzít organizaci pohřbu, který je vždy, nejen v misi, citlivá záležitost.⁷⁴ Služba kaplana podle současného hlavního kaplana AČR plukovníka Jaroslava Knichala však nekončí úmrtím, ale dále pokračuje, jelikož se kaplan následně stará o rodinu zesnulého. Z mnohých

⁷¹ VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

⁷² Lang, Kateřina. Kaplanova zpověď. Armáda ČR [online]. 19.7.2012 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni/zpravodajstvi/kaplanova-zpoved-72345/>

⁷³ Kinšt, Petr. Vojenský kaplan: Nejhorší je říct lidem, že jejich nejbližší už nikdy nepříjde. Zdroj: https://ustecky.denik.cz/zpravy_region/vojensky-kaplan-brichta-vojaci-armada-ukrajina-20220305.html. Deník.cz [online]. 5.3.2022 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: https://ustecky.denik.cz/zpravy_region/vojensky-kaplan-brichta-vojaci-armada-ukrajina-20220305.html

⁷⁴ Dubinová, Tereza. Vojenské mise ke křtění nezneužívám, říká vojenský kaplan. IDnes.cz [online]. 17.7.2014 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/xman/styl/vojensky-kaplan-afghanistan-jiri-zednicek.A140716_085131_xman-styl_fro

těchto těžkých chvíl vzniknou hlubší vztahy mezi kaplanem a rodinou, přičemž kaplan se často stává členem rodiny. Z toho vyplývá, že duchovní služba není jen nějaký servis v daném okamžiku, ale zůstává jako nabídka neustále.⁷⁵

⁷⁵ Macháně, Jiří. Máme na útvaru kaplana, je to náš padre. Katolický týdeník [online]. 13.10.2020 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/tema/mame-na-utvaru-kaplana-je-to-nas-padre.html>

3. Spojené státy americké

3.1 Armáda Spojených států amerických a její duchovní péče

Armáda Spojených států amerických se skládá ze tří složek: pozemní armády, námořnictva a letectva. Každá z těchto složek podléhá ministerstvu obrany a dělí se na aktivní složku a složku zálohy. Záložními složkami jsou Armádní rezerva Spojených států a Armádní národní garda.

Podle informačního webu Armády Spojených států armáda provádí operační i institucionální mise. Operační armáda se skládá z očíslovaných armád, sborů, divizí, brigád a praporů, které provádějí operace v celém spektru po celém světě. Institucionální armáda podporuje operační armádu. Institucionální organizace poskytují infrastrukturu nezbytnou pro výcvik, vybavení, nasazení a zajištění připravenosti všech armádních sil. Výcviková základna poskytuje vojenské dovednosti a profesionální vzdělání každému vojákovi – stejně jako členům sesterských služeb a spojeneckých sil. To také umožňuje armádě rychle expandovat v období války. Průmyslová základna poskytuje armádě prvotřídní vybavení a logistiku. Armádní zařízení poskytují platformy pro projekci energie potřebné k rychlému nasazení pozemních sil na podporu velitelů bojových jednotek. Jakmile jsou tyto síly rozmístěny, institucionální armáda poskytuje logistiku potřebnou k jejich podpoře. Bez institucionální armády nemůže operační armáda fungovat a bez operační armády nemá institucionální armáda žádný účel.⁷⁶

⁷⁶ US ARMY. Who we are. *U.S. ARMY* [online]. [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.army.mil/organization/>

V současné době má americká armáda celkem 2 233 000 vojáků, z toho 1 388 000 v aktivní službě.⁷⁷

3.2 Historie vojenského kaplanství v americké armádě

Kaplanský sbor se zrodil 29. července 1775, kdy Kontinentální kongres schválil plat pro jednoho kaplana pro každý regiment armády.⁷⁸ Přesto však byli vojenští kaplani uznáni jako součást armády až v roce 1920 a formální doktrína se vyvinula o čtyři roky později. Tato data pomáhají vysvětlit, proč byla angažovanost mnoha raných kaplanů s osobami různých náboženských vyznání z velké části individuální záležitostí, s cíli, které určovali kaplani, jejich denominační vedení a jejich bezprostřední velitelé.⁷⁹

Od vytvoření pluků sloužilo téměř 25 000 armádních kaplanů jako náboženské a duchovní vedení pro 25 milionů vojáků a jejich rodin. Armádní kaplani sloužili ve více než 270 velkých válkách a bojových střetnutích.⁸⁰

3.2.1 Raná historie

Američtí vojenští kaplani a kaplani v průběhu americké historie různými způsoby zapojovali osoby různých náboženských skupin. V raném období se křesťanští duchovní a misionáři zajímali především o obrácení lidí jiných

⁷⁷ Routley, Nick. Mapped: All the World's Military Personnel. Visual Capitalist [online]. 2022 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.visualcapitalist.com/mapped-all-the-worlds-military-personnel/>

⁷⁸ Hancock, Cory. Chaplains remember Vietnam-era chaplains during 239th Anniversary. U.S. ARMY [online]. 2014 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://www.army.mil/article/130747/chaplains_remember_vietnam_era_chaplains_during_239th_anniversary

⁷⁹ Brinsfield, *THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY, THEN AND NOW*, s.24

⁸⁰ Hancock, Cory. Chaplains remember Vietnam-era chaplains during 239th Anniversary. U.S. ARMY [online]. 2014 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://www.army.mil/article/130747/chaplains_remember_vietnam_era_chaplains_during_239th_anniversary

vyznání ke křesťanství. S tím, jak se však Spojené státy a jejich armáda staly více pluralitními a více zapojenými do konfliktů po celém světě, se stala naléhavější širší mise získat srdce a mysl lidí v oblasti operací.⁸¹

Bez ohledu na misi, kaplani byli průkopníky nových přístupů k míru a humanitární práci v důsledku národního a mezinárodního konfliktu.⁸²

Nejstarší záznamy o vojenských kaplanech na americkém území pochází ze 17. století. V této době kaplani, kteří sloužili v Nové Anglii, někdy kombinovali úřady pastora a misionáře-pastýře pro své vojáky a misionáře pro domorodé Američany. Většina indiánských kmenů v Nové Anglii však byla zničena osadníky nebo mezi sebou navzájem dříve, než mohlo dojít k obrácení Indiánů ke křesťanství. Kaplani se častí snažili zabránit masakrům Indiánů a pokoušeli se Indiány vzdělávat, mnoho jich ale během let zemřelo na různé nemoci. Dalo by se říci, že 19. století bylo v Americe ve znamení snahy získat do protestantských a katolických církví nové věřící, což se poměrně dařilo. Kaplani se však i přes své snahy potýkali s jazykovou a kulturní bariérou, proto bylo potřeba obrátit se s žádostí o pomoc na domorodé Indiány. Jedním z prvních domorodých náboženských vůdců, kteří prováděli denominační bohoslužby na armádním postu, se stal Joshua Gibbon.⁸³

29. července 1775 povolil druhý kontinentální kongres přidělení kaplanů do americké armády. Ačkoli kaplani pocházeli z téměř všech křesťanských denominací, většina z nich byla anglikánská a jejich funkce odrážely stejné autoritářské sklony jako tradiční vztah mezi duchovními a přívrženci. Zatímco Kongres prohlásil, že „by měli být nominováni pouze duchovní se zkušenostmi a zavedeným veřejným charakterem pro zbožnost, ctnost a učenost“, mnozí

⁸¹ Brinsfield, *THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY, THEN AND NOW*, s.17

⁸² Tamtéž

⁸³ Tamtéž, s.18

kaplani byli jmenováni pro jejich schopnost vyvolat vzpouru a povzbudit slabé vůle. Někteří byli dokonce vybráni pro svůj politický vliv.⁸⁴

Na začátku občanské války v roce 1861 se počet vojenských kaplanů snížil na 30, přičemž někteří z nich ani nebyli vysvěceni na duchovní. S masivním nahromaděním vojsk, které následovalo, se však počet kaplanů zvýšil na 2 500 jen v řadách Unie. Jejich role však trpěla nedostatkem jasného vedení. Přestože si obecně mohli dělat, co chtěli, nebyli mezi vojáky nijak zvlášť respektováni. I když v té době v Americe nebyla nouze o zbožnost, byla zde patrná míra pohrdání duchovními.⁸⁵

3.2.2 Španělsko-americká válka

Španělsko-americká válka a filipínské povstání, které následovalo, poskytly kaplanům jiné prostředí, protože většina filipínského lidu byla již římskokatolická nebo muslimská. Příležitosti pro evangelizaci nebo proselytaci byly omezeny mnoha faktory, včetně politické a náboženské citlivosti. Navíc, když Španělsko a Spojené státy podepsaly 10. prosince 1898 Pařížskou smlouvu – což ukončilo boje mezi těmito mocnostmi na Filipínách – byla filipínská republikánská armáda generála Emilia Aguinalda vyloučena z Manily. Aguinaldo si představoval nezávislou filipínskou vládu s hlavním městem Malolos, ale když byla smlouva podepsána, Spojené státy anektovaly ostrovy. Aguinaldo pak v letech 1899 až 1902 vedl povstání domorodců proti Američanům, ke kterým došlo na obou stranách konfliktu.⁸⁶

Jedním z mírotvůrců v tomto nestálém prostředí byl kaplan William D. McKennon, římskokatolický kněz z Bostonu. Otec McKinnon se na jaře roku 1898 dobrovolně přihlásil jako kaplan 1. kalifornského dobrovolnického pluku

⁸⁴ Johnston, *U.S. MILITARY CHAPLAINS: REDIRECTING A CRITICAL ASSET*, s.26

⁸⁵ Tamtéž, s.27

⁸⁶ Tamtéž, s.18-19

a 30. června s nimi dorazil do Cavite v Manila Bay. Kromě svých pravidelných pastoračních povinností také kaplan McKennon sloužil jako superintendent manilských veřejných škol.⁸⁷

3.2.3 Kaplani během I. světové války

Po vstupu Spojených států do první světové války bylo v americké armádě 146 kaplanů, do konce války jich bylo již více než 2300. V první světové válce mezi úkoly kaplana patřilo poskytování pastoračního a osobního poradenství, služba raněným a umírajícím, vedení vzpomínkových obřadů a bohoslužeb a vedení bohoslužeb ve státních táborech a pro jednotky rozmístěné v Evropě. Téměř všichni kaplani měli vysokoškolské vzdělání a většina byla mladších 41 let. Jedním z nejznámějších kaplanů byl John DeValles, který si vysloužil přezdívku „anděl zákopů“ za hledání zraněných vojáků v oblasti mezi protilehlé zákopy známé jako „země nikoho“.⁸⁸

Kaplanství bylo oficiálně uznáno jako odvětví armády až v roce 1920 a jeho doktrína byla formalizována až čtyři roky poté. Role kaplana získala v první polovině 20. století stále větší význam, i když se do značné míry omezovala na řešení duchovních potřeb jednotek.⁸⁹

3.2.4 Období druhé světové války

Když se letech 1933 až 1942 Evropa přibližovala k válce a poté se do ní zapletla, američtí duchovní se rozdělili do dvou táborů, jejichž politicko-teologické ideologie týkající se zapojení zemí do evropských záležitostí byly naprosto opačné. Existovali neutralisté, kteří, ať už absolutní pacifisté, praktičtí

⁸⁷ Johnston, *U.S. MILITARY CHAPLAINS: REDIRECTING A CRITICAL ASSET*, s.19

⁸⁸ Roach, David. U.S. entry to WWI remembered as chaplaincy catalyst. Baptist Press [online]. April 24, 2017 [cit. 2022-05-27]. Dostupné z: <https://www.baptistpress.com/resource-library/news/u-s-entry-to-wwi-remembered-as-chaplaincy-catalyst/>

⁸⁹ Johnston, *U.S. MILITARY CHAPLAINS: REDIRECTING A CRITICAL ASSET*, s.27

pacifisté nebo izolacionisté, se chtěli za každou cenu vyhnout válce, a byli interventni, kteří se stejně jako neutralisté chtěli válce vyhnout, ale věřili, že nejlepší způsob, jak zůstat mimo válku bylo podporovat spojence.⁹⁰

Před vstupem Ameriky do války podepsaly dva tisíce duchovních prohlášení o „nezměnitelné opozici vůči současné americké válkychtivosti“ a zavázali se, že svou službu nikdy nevyužijí k „žehnání, sankcionování či podpoře války“. Počátkem února 1941 navíc 648 církevních představitelů podepsalo prohlášení vyzývající k „míru bez vítězství“. Nicméně v časných ranních hodinách 7. prosince 1941 mnoho amerických duchovních přehodnotilo svůj ideologický postoj a prakticky každá náboženská skupina v Americe viděla válku jako příležitost ke službě. Duchovní, kteří byli nuceni do války, nyní neměli jinou možnost než podporovat válečné úsilí Spojených států.⁹¹

Spousta duchovních z celé země zažádala o vstup do armády. Byli dobře přijati vládou, armádou a lidmi sloužícími v americké armádě jako nepostradatelná součást válečné mašinérie národa. Ve skutečnosti byli američtí vojenští kaplani životně důležití pro válečné úsilí tím, že plnili několik rolí nezbytných pro soudržnost a bojovou schopnost armády. V myslích bojujících vojáků kaplani podporovali myšlenku, že smrt lze porazit pouze božskou spásou. Toto smýšlení zase umožnilo vojákům, kteří přijali tuto spásu, aby se alespoň do určité míry zbavili strachu ze smrti; v podstatě vojáci bojovali tvrději a sebevědoměji, protože věděli, že je tu kaplan, který by v případě smrti vedl jejich duše do posmrtného života.⁹²

Služba vojenských kaplanů byla definovaná v armádním řádu, který mimo jiné určoval, že kaplani budou sloužit jako přátelé, rádci a průvodci bez diskriminace, bez ohledu na vyznání nebo sektu a budou se snažit prosazovat

⁹⁰ Snyder, *Let Us Die Bravely: United States Chaplains in World War II*, s.115

⁹¹ Tamtéž, s.115-116

⁹² Snyder, *Let Us Die Bravely: United States Chaplains in World War II*, s.116

morálku, náboženství a pořádek v nich. Mnoho vojenských velitelů považovalo kaplana za důležitou součást vojenské jednotky, ve které sloužili.⁹³

3.2.5 Válka ve Vietnamu

Muži, kteří chtěli sloužit jako vojenští kaplani ve Vietnamu, museli splnit vojenské a církevní požadavky, než mohli být jmenováni. Armáda požadovala, aby splňovali věkové a fyzické normy pro vojenskou službu, ačkoli na vrcholu války ve Vietnamu armáda upustila od některých z těchto limitů, zejména u židovských a katolických kaplanů, kterých byl chronicky nedostatek. Dále museli mít kaplani za sebou tři roky postgraduálního studia teologie nebo příbuzného programu a minimálně dva roky sloužit ve farních nebo kongregačních funkcích. Kaplanům z denominací bez seminární přípravy stačilo rovnocenné vzdělání v jiném oboru.⁹⁴

Po většinu dvacátého století vojenské kaplanství fungovalo na základě systému volných kvót, aby byla zajištěna konfesní diverzita. Kaplanství se obecně snažilo udržet rovnováhu jedné třetiny katolické; z druhé třetiny liturgičtí protestanti (luteráni, presbyteriáni atd.); a z jedné třetiny evangeličtí protestanti, „ostatní“ protestanti a židovští kaplani. Ozbrojené služby občas tyto poměry zmírnily, protože některé denominace nebyly schopny plnit své úkoly a jiné soustavně nabízely více, než byl jejich přiděl.⁹⁵

Od kaplanů se očekávalo, že budou mít některé ze sociálních a kulturních atributů duchovních i vojenských důstojníků. Jako duchovní si kaplani vysoce vážili víry a náboženství, projevovali silné schopnosti mezilidské komunikace a

⁹³ Tamtéž, s.118

⁹⁴ Whitt, *CONFLICT AND COMPROMISE: AMERICAN MILITARY CHAPLAINS AND THE VIETNAM WAR*, s.7-8

⁹⁵ Whitt, *CONFLICT AND COMPROMISE: AMERICAN MILITARY CHAPLAINS AND THE VIETNAM WAR*, s.8

současně také morální a duchovní vedení. Vzhledem k tomu, že se jednalo o vojáky, se od nich očekávalo, že dosáhnou určitých fyzických a duševních standardů, že budou akceptovat a fungovat v silně hierarchickém systému a že si budou vážit disciplíny a poslání. Svým souhlasem s filozofickým základem kaplanství – spoluprací bez kompromisů – kaplani prokázali svou ochotu jít mezi dvěma kulturami.⁹⁶

3.2.6 Od devadesátých let po současnost

Od roku 1989 globální války proti terorismu a realita přetrvávajících konfliktů vyvolaly nový zájem o role a práci kaplanů a kaplanských asistentů. První prioritou vojenských kaplanů zůstává podpora vojáků, kteří jsou zapojeni do této globální války – posilují je duchovně, mentálně a psychologicky. Důležitější než kdy jindy je ale také získání srdcí místních lidí respektováním jejich různých náboženských přesvědčení a kulturních orientací.⁹⁷

Zejména současné operace v kulturně odlišném prostředí vyzývají velitele a kaplany, aby se na kulturní angažmá podívali v novém světle. Americké síly dnes často slouží v kulturách, které neoddělují náboženství, politiku a etické normy. Kaplani armády a námořnictva se tak například setkávají s domorodými náboženskými vůdci v Iráku (a svého času v Afghánistánu) za účelem humanitární pomoci.⁹⁸

Jak se Spojené státy staly světovou velmocí, role kaplana rostla s rostoucí geografickou expanzí vojenských nasazení do Mexika, Kuby, Portorika, Evropy, Tichomoří, Afriky a na Střední východ. Mnoho kaplanů projevilo iniciativu při řešení humanitárních potřeb domorodých obyvatel a přesvědčilo své velitele, aby poskytli zdroje na programy, které by tyto potřeby uspokojily. Ostatní

⁹⁶ Tamtéž, s.12

⁹⁷ Brinsfield, *THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY, THEN AND NOW*, s.20-22

⁹⁸ Brinsfield, *THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY, THEN AND NOW*, s.20-22

sloužili jako spojky pro vysídlené osoby a organizované humanitární úsilí na příkaz jejich velitelů.⁹⁹

Jak tyto příležitosti ke službě přibývaly, stala se doktrína kaplanského sboru týkající se střetu s domorodým obyvatelstvem otevřenější a role kaplanů a kaplanských asistentů jako personálního prvku podporujícího civilně-vojenské vztahy nabyly nového významu.¹⁰⁰

Je jasné, že v současném kontextu globální války proti terorismu, která může občas pokračovat, se bude očekávat, že kaplani a kaplanští asistenti budou radit a pomáhat svým velitelům při pochopení role náboženství v oblasti operací. Očekává se také, že se setkají s domorodými náboženskými vůdci, aby si vybudovali důvěru a respekt a pomohli realizovat humanitární pomoc velení.¹⁰¹

3.3 Vojenští kaplani Armády Spojených států amerických

Vojenští kaplani v Americe slouží především k tomu, aby podporovali svobodné vyznání náboženství ve všech vojenských prostředích. Kaplani dále poskytují profesionální vedení a rady velitelům, štábu a veškerému dalšímu vojenskému personálu v otázkách spirituality, náboženské dynamiky, etiky, morálky a osobního blaha. Kaplani slouží pod velením vyššího důstojníka a jsou povinni chránit „svobodu náboženského vyznání a svobodu vyznání“ a zároveň se vyhýbat činnostem, které upřednostňují jakékoli konkrétní náboženství. Americké vojenské kaplanství je ztělesněním mezináboženské struktury

⁹⁹ Tamtéž, s.24

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Tamtéž

a pluralistické spolupráce a zároveň slouží jako silná frontová obrana svobody vyznání.¹⁰²

V americké armádě kaplani poskytují své služby pozemnímu vojsku, námořnictvu a letectvu. Vytváří se tak jakési trojí kaplanství, kde v každém z nich stojí v čele šéf, který pracuje z Pentagonu a je podřízen ministru obrany. Kaplani mohou být povýšeni po pěti letech, a to nanejvýš dvakrát po sobě, poté musí armádu opustit. Dosahují důstojnických hodností.

V ozbrojených silách USA jsou vojenští kaplani hierarchicky organizováni ne podle jejich náboženské skupiny, ale v rámci pěti služebních větví. To znamená, že vojenští kaplani mají různá vyznání, konkrétně mezi více než 2000 kaplany můžeme v americké armádě nalézt katolické, muslimské a velmi širokou škálu protestantských kaplanů. Náboženská skupina, která se snaží posílat kaplany do americké armády, musí mít status osvobození od daně pro církev a náboženské organizace Internal Revenue Service (IRS), aby se mohla zaregistrovat u ministerstva obrany jako tzv. „podporující agentura“¹⁰³. Když se uvolní místo kaplana, může se o něj ucházet kandidát z kterékoli z aktuálně téměř 200 registrovaných „podporujících agentur“ – mezi nimi jsou mimo jiné dvě muslimské organizace a jedenáct katolických církví. Uchazeč potřebuje souhlas schvalující agentury a musí splnit vojenské požadavky ministerstva obrany, než začne pracovat v jednom z pěti odvětví služeb.¹⁰⁴

Duchovní z různých náboženství jsou rekrutováni armádou Spojených států a nejprve dostávají několik měsíců instruktáže na vojenské „kaplanské škole“ v Jižní Karolíně. Na této škole není vyučována teologie, jelikož se

¹⁰² Otis, *AN OVERVIEW OF THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY: A MINISTRY OF PRESENCE AND PRACTICE*, s.3

¹⁰³ Podporující agentury byly založeny v roce 1905 za účelem prověřování, doporučování a poskytování rad členům duchovenstva, kteří projeví přání stát se americkými vojenskými kaplany. Každá schvalující agentura má různé procesy a postupy v souladu s jejich požadavky na vlastní nominální hodnotu

¹⁰⁴ Michalowski, *What is at stake when Muslims join the rank?*, s.49-50

předpokládá, že kandidáti na kaplany již vědí, jak být rabíny, kněžími, imámy a pastory. Většinu času v kaplanské škole tak kandidáti stráví učením se, jak být štábními důstojníky. Ačkoli někteří kaplani mohou mít vojenské zkušenosti ze základní služby již před odjezdem do semináře, většinu z nich je třeba naučit, jak správně nosit uniformu a jak pracovat v rámci řetězce velení.¹⁰⁵

Požadavky na kandidáty na kaplana jsou následující¹⁰⁶:

- kandidát nesmí být k datu povolání do armády starší než 42 let a musí minimálně dva roky sloužit v jedné z církví
- dokončené základní teologické vzdělání pro svou denominaci nebo tradici víry
- ukončené alespoň dva roky postteologického vzdělání odborné praxe ve své denominaci nebo náboženské tradici
- schopnost získat bezpečnostní prověrku, mít občanství nebo trvalý pobyt v USA

Kandidát musí rovněž získat potvrzení, že je:

- duchovní osobou v denominaci nebo náboženské skupině
- kvalifikovaný duchovně, morálně, intelektuálně a emocionálně sloužit jako kaplan v armádě
- citlivý k náboženskému pluralismu a schopný zajistit „svobodné vykonávání“ náboženství všem vojenským pracovníkům, jejich rodinným příslušníkům a civilistům, kteří pracují pro armádu

Kromě armádních požadavků musí kandidáti splňovat také požadavky své náboženské skupiny. Většina vyžaduje, aby duchovní sloužili tři až sedm let

¹⁰⁵ Hansen, *Military chaplains and religious diversity*, s.6

¹⁰⁶ US ARMY. ELIGIBILITY AND REQUIREMENTS. *U.S. ARMY* [online]. [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.goarmy.com/how-to-join/requirements.html>

v civilních farnostech, než se mohou stát vojenskými kaplany. Mnoha kaplanům však bylo umožněno vstoupit do armády až po několika letech.¹⁰⁷

Duchovní jsou často v první linii, když se vojáci potýkají s rodinnými problémy. To vede k etickému dilematu, jelikož kdy jsou oba v pozici, kdy je možné slyšet popisy intimního strádání, zneužívání, závislosti a násilí, a kaplani jsou omezeni v tom, co s tím mohou dělat. Předpokládejme například, že civilní manželka oznámí kaplanovi, že ji její vojenský manžel dusil v opileckém vzteku. Kaplan je nyní postaven před několik složitých možností, které zahrnují vrozenou touhu pomoci ženě a připojit ji k bezpečnostním zdrojům, radit manželovi a pomoci mu najít pomoc pro jeho pití a hněv. O všech těchto možnostech kaplan přemýšlí, přičemž je zároveň vystaven svým vlastním emocím, pramenícím z nepříjemné situace. To vše je navíc omezeno zákonnými limity pro podávání zpráv.¹⁰⁸

3.3.1 Náplň práce

Jakkoliv se může zdát práce českých vojenských kaplanů rozmanitá, američtí kaplani plní mnohem více úkolů a jsou pasováni do více rolí. Jejich místo ve vojenské struktuře je jedinečné a dobře institucionalizované a jejich role jsou četné a rozmanité. Hlavním úkolem kaplanů však stále zůstává pastorační péče.

Mezi formální povinnosti kaplanů patří: bohoslužby; liturgie; obřady, pohřby a pocty mrtvým; nemocnice, věznice, vzdělávání a pastorační služby;

¹⁰⁷ Hansen, *Military chaplains and religious diversity*, s.6

¹⁰⁸ WHITING, Jason B. Military Chaplains and Intimate Partner Violence: Ethical Dilemmas in the Armed Forces. *Journal of Couple & Relationship Therapy* [online]. 2020, 6.8.2020, 19(4), 279-295 [cit. 2022-11-22]. ISSN 1533-2683. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/15332691.2020.1795038?scroll=top&needAccess=true>

aktivity duchovní obnovy; humanitární projekty; a poskytování služeb závislým osobám a dalším oprávněným jednotlivcům.¹⁰⁹

Jednou z důležitých činností kaplanů je pastorační péče a poradenství, které jsou základní schopností kaplanského sboru, klíčovou součástí péče o živé. Pastorační péče a poradenství popisuje širokou škálu činností spojených s péčí a posilováním armádního personálu, aby přežil a rostl prostřednictvím množství zkušeností, které jsou součástí vojenského života. Kaplani respektují důvěrnost při poskytování pastorační péče a poradenství. Kaplani dále respektují, ctí a střeží důvěru těch, kterým slouží ve službě jako důstojníci v armádní profesi, aby nebyla narušena důvěra jednotlivce a osobní soukromí.¹¹⁰

Na příkaz velitele se pak kaplani a kaplanští asistenti jako náboženští vůdci a/nebo členové personálu jednotky setkají s domorodým vůdcem v otázkách náboženství, aby vybudovali vztahy vzájemné důvěry a respektu, podpořili lidská práva a prohloubili kulturní porozumění mezi vojáky z jednotky a občany hostitelské země.¹¹¹ Setkávání se s domorodými náboženskými vůdci navíc může pomoci předcházet konfliktům, kdy je nanejvýš důležitá náboženská legitimita, kterou přinášejí do komunikace mezi duchovními. Vzhledem k tomu, že kaplani spojují náboženský svět se sekulárním (zde konkrétně armádou), jsou kaplani velmi vhodní k tomu, aby sloužili jako prostředníci mezi armádou a náboženskými vůdci v zónách konfliktu a v období stabilizace po konfliktu.¹¹²

Jak již bylo zmíněno výše, američtí vojenští kaplani mnohdy jednali s místními náboženskými vůdci v Iráku a Afghánistánu v projektech od

¹⁰⁹ Otis, *AN OVERVIEW OF THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY: A MINISTRY OF PRESENCE AND PRACTICE*, s.4

¹¹⁰ US ARMY. Army Regulation 165-1 Army Chaplain Corps Activities [online]. 2015 [cit. 2022-22-20] Dostupné z:

<https://www.armyresilience.army.mil/ard/images/pdf/Policy/AR%20165-1%20Army%20Chaplain%20Corps%20Activities.pdf>

¹¹¹ Brinsfield, *THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY, THEN AND NOW*, s.23

¹¹² Johnston, *U.S. MILITARY CHAPLAINS: REDIRECTING A CRITICAL ASSET*, s.28

organizování a slavení komunitních bohoslužeb až po koordinaci projektů renovace mešit a vytváření náboženských rad. Téměř všechny tyto snahy přispěly ke zlepšení dialogu, zvýšení důvěry nebo snížení násilí.¹¹³ Existuje mnoho příkladů, kdy kaplani, kteří slouží de facto jako náboženští diplomaté, pomohli svým jednotkám získat přístup k místním náboženským vůdcům tím, že navázali vztah a dokonce přátelství prostřednictvím společného základu jejich náboženské a duchovní identity. V Afghánistánu například jeden kaplan nabídl, že vycvičí afghánského imáma na vojenského kaplana – čímž mezi nimi vzniklo pouto důvěry, které otevírá dveře. V Iráku pomohl jiný kaplan dát dohromady sunnitské a šiitské muslimské vůdce, aby podpořili strategie snižování násilí.¹¹⁴

Vojenští kaplani rovněž slouží a pomáhají svým velitelům, čímž se dostávají k poradní funkci. Velitel může například požádat kaplana o radu ohledně jednotlivců, morálky, disciplíny nebo dokonce požádat o osobní poradenství. Jak je například uvedeno ve směrnici ministra námořnictva z 23. ledna 2009 týkající se „poradenství a spolupráce s kaplany“, kaplan je uznáván jako „*cenný poradce pro náboženské a humanitární aspekty velitelských operací a v koordinaci s dalšími specialisty, může hovořit o náboženském a humanitárním postavení oblasti odpovědnosti velení (Area of Responsibility-AOR)*“. Nicméně aktivity kaplana v tomto ohledu mají vždy směřovat k úlevě od utrpení a prosazování humanitárních cílů. V situacích, kdy platí zákony o ozbrojeném konfliktu, jsou omezení ještě přísnější, včetně zákazu, aby kaplan „*přispíval informacemi o protivníkovi do procesu rozhodování o boji*

¹¹³ Tamtéž

¹¹⁴ Thames, Knox. How Military Chaplains Are Key Agents for Peace for the U.S. Armed Forces. The United States Institute of Peace [online]. 2021 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.usip.org/publications/2021/04/how-military-chaplains-are-key-agents-peace-us-armed-forces>

velení“. Dále se kaplan „musí zdržet všech nepřátelských činů a jakéhokoli jednání, ať už přímého nebo nepřímého, které by poškodilo protivníka.“¹¹⁵

Každý rok prochází vybraný počet kaplanů armády USA specializovaným školením jako manželští a rodinní terapeuti (Marriage and Family Therapists-MFT) a následně provádějí supervizi u supervizora schváleného Americkou asociací pro manželství a rodinnou terapii (American Association for Marriage and Family Therapy-AAMFT), aby získali profesionální licenci.¹¹⁶

3.3.2 Náboženství

Muži a ženy sloužící v ozbrojených silách Spojených států amerických mají právo na stejnou náboženskou svobodu jako ostatní občané země. Vojenská služba však představuje jedinečné okolnosti a obavy, které nejsou přítomny mimo vojenský kontext. Ve většině oblastí civilního života by například bylo nepřijatelné, aby vláda používala daňové fondy k poskytování kaplanů a vyplácení jejich platů. V civilním životě jsou totiž náboženští vůdci a bohoslužby podporováni dobrovolnými dary, nikoli vládní podporou.¹¹⁷

Jak se Amerika stává nábožensky rozmanitější, kaplanství se stává stejně tak potvrzením pluralismu jako konkrétního vyznání kaplana. Dnes muslimové a buddhisté slouží v kaplanském sboru armády, námořnictva a letectva, což je praxe, která byla předchozím generacím nemyslitelná. Po většinu americké historie bylo vojenské kaplanství ovládáno hlavně protestanty a katolíky. Podle

¹¹⁵ Johnston, *U.S. MILITARY CHAPLAINS: REDIRECTING A CRITICAL ASSET*, s.28

¹¹⁶ Norton, Soloski; *Officer, Chaplain, Therapist: A Feminist Perspective on the Challenges of Supervising U.S. Army Chaplain-Therapists*, s. 22

¹¹⁷ Lynn, Barry. *Religion in the Military Finding the Proper Balance*, s.15

Presbyteriánské rady pro kaplany a vojenský personál bylo v kaplanském sboru za druhé světové války zastoupeno pouze sedm nebo osm protestantských denominací.¹¹⁸

Vzhledem k rozmanitosti náboženského vyznání se od kaplanů neočekává, že budou osobně poskytovat každou požadovanou bohoslužbu nebo rituál, mohou být požádáni, aby usnadnili bohoslužby druhým dodáním materiálů nebo náboženských textů či vytvořením míst, kde se mohou věřící setkávat.¹¹⁹ Kaplani by měli vojákům usnadňovat jejich náboženské potřeby, nikoli podporovat a propagovat svou vlastní víru. Úkolem kaplana je pomáhat vojákům při plnění jejich náboženských povinností, což některých případech může zahrnovat vedení bohoslužby, ale často je jejich role více pasivnější. Kaplani musí být ochotni spolupracovat s různými věřícími a respektovat je.¹²⁰

V armádě nesmí docházet k žádnému sponzorování událostí nebo akcí, jejichž cílem je někoho obrátit na jinou víru nebo podporovat určité vyznání nad ostatními. Mezilidské vztahy by se měly řídit pravidly zdravého rozumu, tedy že jedno pozvání do kostela může být přijatelné, ale opakovaná pozvání poté, co nebyl vyjádřen žádný zájem, nejsou vítaná a mohou být ve skutečnosti nezákonná.¹²¹

Ačkoliv má kaplanství kořeny v křesťanské tradici, ministerstvo obrany uznává přes 200 náboženských vyznání, z nichž 130 je skutečně zastoupeno v ozbrojených silách. Duchovní péči tak v americké armádě poskytují například muslimští kaplani, kteří stejně jako kaplani jiného vyznání poskytují duchovní vedení a podporu nejen muslimům, ale také věřícím jiných vyznání. Od kaplanů

¹¹⁸ Zeiger, Hans. Why Does the US Military Have Chaplains?. *Pepperdine* [online]. 2009 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://publicpolicy.pepperdine.edu/academics/research/policy-review/2009v2/why-does-us-military-have-chaplains.htm>

¹¹⁹ Lynn, Barry. *Religion in the Military Finding the Proper Balance*, s.15

¹²⁰ Tamtéž, s.19

¹²¹ Tamtéž, s.18

se také očekává, že budou učit o náboženském pluralismu a respektu, a to jak mezi vojáky, tak mezi civilním obyvatelstvem, kde jsou umístěni. V posledních letech kaplani navíc působí jako vnitroinstitucionální lídři, kteří usilují o větší mezináboženské porozumění a zapojení komunity. Muslimští kaplani jsou často tváří islámu v těchto institucích i mimo ně, a jejich historie v Americe je složitě protkaná společenskými postoji k islámu a měnící se demografií muslimské populace v zemi. Zajímavostí je, že muslimští kaplani dnes nemusí být nutně imámové a v jejich řadách mohou být muži i ženy.¹²²

Ačkoli je přítomnost muslimských kaplanů ve Spojených státech stále běžnější, jejich existence je stále opředena množstvím problémů. Předsudky vůči islámu, zejména po 11. září, nadále ovlivňují vnímání muslimů v armádě a jiných kaplanských prostředích. V roce 2003 byl James Yee, bývalý armádní kaplan a praktikující muslim, obviněn z pobuřování, když byl umístěn na Guantánamu. Přestože všechna obvinění byla nakonec stažena a v roce 2005 byl se ctí propuštěn, je pouze jedním z příkladů toho, jak vnímání islámu jedinečným způsobem ovlivňuje muslimské kaplany.¹²³

Dalším náboženstvím, které má své zastoupení mezi vojenskými kaplany, je judaismus. V současné době slouží v americké armádě přibližně 1,5 % Židů, což představuje zhruba 10 000 osob (plus přibližně 15 000 jejich rodinných příslušníků). Židovští kaplani jsou kvalifikováni poskytovat členům armády smysluplné spojení s židovským životem a zároveň jsou vyškoleni, aby usnadňovali náboženský život lidem jiného vyznání a starali se o všechny.¹²⁴

¹²² HARVARD UNIVERSITY. Muslim Chaplaincy in the U.S. The Pluralism Project [online]. 2020 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://pluralism.org/muslim-chaplaincy-in-the-us>

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ JCC ASSOCIATION OF NORTH AMERICA. Looking to Enrich Your Rabbinate or Cantorate, as Well as Your Life? JWB Can Help!. JCC Association of North America [online].

Židé sloužili v amerických ozbrojených silách od revoluční války. V době války a míru rabíni pochodovali, plavili se nebo létali spolu s americkými jednotkami a starali se jak o Židy, tak o nežidy. Podle slov židovského kaplana Larryho Bazera, židovští kaplani se „starají o živé, také radí, navštěvují nebo pečují o ty, kteří to potřebují, nebo dělají nejposvátnější práci, tedy ctí mrtvé. Dělají jak štábní, tak duchovní práci”.¹²⁵

3.3.3 Army regulation 165-1 Army Chaplain Corps Activities (Činnost sborů armádních kaplanů)

Tento dokument předepisuje zásady týkající se všech vojenských podpůrných náboženských činností, náboženských služeb, náboru kaplanů a specialistů na náboženské záležitosti, programu kandidátů na kaplana, rozvoje politiky, mobilizace a připravenosti, výcviku, morálního vedení, správy informací, logistiky a zdrojů.

Jelikož je náboženské prostředí armády pluralitní, kaplanský sbor vykonává nebo poskytuje náboženskou podporu všem vojákům, rodinným příslušníkům a oprávněným civilistům ministerstva obrany (Department of Defense-DOD) ze všech náboženských tradic.

Hlavní kaplan podle dokumentu zajišťuje vedení kaplanského sboru, vykonává technický dohled nad kaplany, specialisty pro náboženské záležitosti, náboženské aktivity a operace pro podporu náboženství v celé armádě. Hlavní kaplan dále poskytuje poradenské služby tajemníkovi armády a náčelníkovi generálního štábu, vypracovává a implementuje politiku pro armádní kaplanský

2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://jcca.org/what-we-do/jwb/become-a-military-chaplain/>

¹²⁵ Bazer, Larry. Wow, you're in the Army? I didn't know that Jews serve in the military. Jewish War Veterans of the United States of America [online]. 2019 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.jwv.org/wow-youre-in-the-army-i-didnt-know-that-jews-serve-in-the-military/>

sbor, řídí a dohlíží na všechny aspekty náboru a přijímání kvalifikovaných náboženských profesionálů z náboženských organizací, stanovuje plány a programy pro Sbor armádních kaplanů, stanovuje cíle profesní přípravy kaplana či například určuje všechny požadavky na náboženskou podporu týkající se doktríny, organizace, školení, materiálu, rozvoje a vzdělávání vůdců, personálu a zařízení.¹²⁶

Existence duchovní služby Americké armády a působení kaplanů má své zásady:

- kaplani mají důstojnickou hodnost bez velení
- kaplani nebudou nosit zbraně v boji ani při výcviku bojových dovedností jednotek. Kaplani fungují jako chráněný personál podle Ženevské konvence a podle armádní politiky nejsou bojovníky
- správný titul pro kaplana je „kaplan“ bez ohledu na vojenskou hodnost nebo profesní titul
- při vedení nebo účasti na bohoslužbách může kaplan nosit vojenskou uniformu, roucha nebo jiný vhodný oděv stanovený zákonem nebo praxí podporující agentury. K uniformě lze nosit kaplanův šátek, štólu nebo talit nebo podobné náboženské vůdcovské doplňky. Kaplanské obřadní štóly jsou povoleny k nošení s armádní uniformou při provádění bohoslužeb nebo vojenských obřadů.
- kaplani jsou oprávněni vykonávat bohoslužby, obřady, svátosti, obřady a další náboženské služby, jak to vyžaduje jejich příslušná charakteristická náboženská tradice. Od kaplanů se nebude vyžadovat, aby vykonávali nebo se účastnili bohoslužeb, obřadů, svátostí, obřadů

¹²⁶ Výčet činností, které hlavní kaplan vykonává, je velmi rozsáhlý a jeho podrobný seznam lze nalézt v uvedeném dokumentu.

a jiných náboženských služeb, pokud by taková účast byla v rozporu s principy jejich náboženství nebo jejich schvalovací politikou.

3.3.4 Joint Guide 1-05 for Religious Affairs in Joint Operations (Společný průvodce pro náboženské záležitosti ve společných operacích)

Příručka poskytuje informace pro vedení náboženských záležitostí ve společných operacích. Vysvětluje role kaplana jako hlavního poradce společného velitele sil (Joint Force Commander-JFC) pro náboženské záležitosti a klíčového poradce pro dopad náboženství na vojenské operace. Popisuje také roli náboženského podpůrného týmu při poradenství a poskytování náboženské podpory.

Kaplani se jako nebojovníci nebudou zapojovat do bojových povinností, nebudou provádět činnosti, které by ohrozily jejich nebojovní postavení, nebudou fungovat jako sběratelé zpravodajských informací ani navrhopvat výběr bojových cílů a nebudou radit ohledně zařazování nebo vylučování konkrétních struktur ze seznamu potenciálních cílů. Poradenství bude omezeno na etické, morální a náboženské rozměry procesu zacílení.

Kaplani umožňují a podporují svobodné vyjádření víry a/nebo náboženské praxe všem přiděleným pracovníkům. V rámci velení také chrání před náboženskou diskriminací jakéhokoli druhu. Příručka dále specifikuje náboženskou poradenství následovně:

- náboženské poradenství je praxe informování velitele o dopadu náboženství na společné operace, které zahrnují mimo jiné uctívání, rituály, chráněná místa, zvyky a praktiky amerického vojenského personálu, mezinárodních sil a domorodého obyvatelstva, stejně jako potenciální dopad vojenských operací na náboženské a humanitární otázky v místě operace. Kaplani také radí veliteli a štábu v záležitostech týkajících se etických a morálních důsledků plánů,

politik, operací a strategií, v souladu s jejich nebojovným postavením. Náboženský podpůrný tým používá náboženský odhad, aby radil velitelům a štábům o možných dopadech, které může mít náboženství a náboženské praktiky na plánované operace.

Náboženská podpora se skládá z:

- poskytování a usnadňování náboženských bohoslužeb, rituálů, pastoračního poradenství a podpory DOD k zajištění bezplatného výkonu náboženství pro všechny oprávněné osoby. Velení by mělo být upozorněno, že když kaplani poskytují službu personálu ozbrojených sil mimo Spojené státy, jsou stále povinni udržovat privilegovanou komunikaci stejným způsobem, jakým je taková komunikace zachována s personálem ozbrojených sil Spojených států.
- poradenství poskytované velení v etických a morálních otázkách a morálce. Při plnění hlavních povinností kaplana v oblasti pastorační péče může kaplan veliteli nabídnout radu ze svého jedinečného pohledu a role jako profesionála v náboženské službě.
- pastorační péče a poradenství jsou služby, které se zabývají individuálními potřebami, jako jsou osobní a vztahové záležitosti. Příklady péče mohou zahrnovat návštěvy pracovního prostoru, výcvik před nasazením a po nasazení, prevence krizí a reakce na ně, programy rodinného života, pietní obřady, bojové a operační zvládání stresu a bojová péče o zraněné. Náboženský podpůrný tým posiluje komunitní život poskytováním poradenství, školení a vzdělávání oprávněným pracovníkům.¹²⁷

¹²⁷ USA. Joint Guide 1-05 for Religious Affairs in Joint Operations. *JSC* [online]. 2018 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/jdn_jg/jg1_05.pdf

3.3.4 Oficiální znak kaplanského sboru americké armády

Oficiálním znakem pluku kaplanského sboru je plukovní erb, také známý jako plukovní insignie, který je jedním ze 14 plukovních erbů armády. Plukovní erby se na uniformu umisťují za účelem identifikace domovského pluku každého vojáka. Erb je složen z několika prvků, přičemž každý má svou zvláštní symboliku.

Pastýřský křivák je symbolem pastorační služby a byl prvním symbolem používaným k identifikaci kaplanů v armádě. Paprsky pak představují univerzální pravdu a okolní palmové ratolesti představují duchovní vítězství.

Rok 1775, který se nachází na vrcholu hřebene, je rokem, kdy byl založen sbor kaplanů americké armády. Holubice s olivovou ratolestí, tradiční symbol míru, ztělesňuje roli sboru v armádě k odvrácení války a usilování o mír.

Náboženský charakter se pak projevuje ve slunci a paprscích za holubicí, které se zmiňují o zaopatření a přítomnosti Boha. Otevřená kniha představuje primát posvátných textů, zatímco modré pozadí představuje nebesa a poukazuje na duchovní povahu poslání Sboru kaplanů. V dolní části erbu se nachází moto kaplanského sboru „PRO DEO ET PATRIA“, které se překládá jako „PRO BOHA A ZEMI“.¹²⁸

¹²⁸ US ARMY. Army Chaplain Regimental Corps Crest. *US ARMY* [online]. 2021 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/04/01/42867336/4-0-brand-elements-chaplain-corps-brand-guide.pdf>

3. Interpretace výsledků

Přestože se jedná o dvě velmi podobné organizace se spoustou shodných znaků, již od počátku bylo jasné, že se zde budou nacházet také rozdíly. Pro svou diplomovou práci jsem se rozhodla zaměřit se na rozdíly v počtu kaplanů, hodnostech a počtu kaplanů, jakým způsobem je vojenský kaplan odlišen od ostatního vojska, jakého vyznání jsou jednotliví kaplani a v neposlední řadě také rozsahem úkolů, kterými jsou kaplani pověřeni.

Oficiálním datem vzniku Kaplanského sboru Armády Spojených států amerických je 29. července 1775, přestože jako oficiální součást armády byli kaplani uznáni až v roce 1920. O několik desítek let později, konkrétně 22. června 1998, vznikla Duchovní služba AČR, jejíž pozdnější vznik byl zapříčiněn zejména historickými souvislostmi. Česko bylo po dlouhá léta součástí Rakouska Uherska, po vzniku samostatného Československa se sice duchovní v armádě vyskytovali, nicméně oficiální Duchovní služba zřízena nebyla.

Kaplani vstupující do americké armády nemusí absolvovat vstupní výcvik, místo toho se zúčastní základního kurzu kaplanského důstojníka, který se zaměřuje na profesionální, fyzický, akademický a duchovní růst vojenského kaplana. Naproti tomu kaplani vstupující do armády v České republice musí splnit základní vojenský výcvik. Velmi podobné jsou požadavky náboženské- v obou zemích musí kaplani minimálně dva roky sloužit své církvi či náboženské skupině. Čím se však organizace liší, je věk kandidáta, který je ve Spojených státech amerických stanoven na maximálně 42 let, zatímco v Česku je věková hranice minimálně 40 let. Obě organizace pak po svých kaplanech požadují teologické vzdělání.

Další rozdíl se na první pohled vyskytuje v počtu vojenských kaplanů. Protože je česká armáda poměrně malá, přítomnost 34 kaplanů je dostačující.

V americké armádě pak slouží více než 2 000 kaplanů. Když však vezmeme v potaz velikost obou vojsk (cca 30 000 X cca 2 000 000), pak můžeme říci, že se jedná o téměř stejný poměr kaplanů na počet vojáků.

Vojenské hodnosti kaplanů jsou v obou organizacích téměř totožné. Také způsob jejich odlišení od okolního vojska je velmi obdobný, tedy odlišení speciálním znakem. V Česku se jedná o oficiální znak Duchovní služby, v Americe pak o znak odlišující víru jednotlivých kaplanů. Američtí kaplani pak mají také vlastní oficiální znak Kaplanského sboru.

Oblastí, ve které se organizace rozcházejí, je víra, kterou kaplani vyznávají. V České republice se jedná pouze o soubor 11 křesťanských církví, kdežto v americké armádě jsou zastoupeni kaplani také z řad Židů, muslimů, buddhistů či hinduistů. V Kaplanském sboru Armády Spojených států amerických je zastoupeno zhruba 130 denominací z celkového počtu 200 denominací zaregistrovaných v zemi. Pro kaplany je tedy důležité být nábožensky tolerantní, což znamená, že by měli být připraveni pomoci každému, bez ohledu na jeho vyznání. V české armádě zatím není žádný úmysl začlenit do jednotky kaplanů také kaplany jiného než křesťanského vyznání, což jistě pramení ze skutečnosti, že jsou-li vojáci věřící, pak pravděpodobně spadají do jedné z několika křesťanských církví.

Rozsah úkolů, které vojenští kaplani v obou zemích vykonávají, jsou velmi podobné. Patří mezi ně zejména duchovní péče a vykonávání bohoslužeb, liturgií, pohřbů a dalších obřadů. Kaplani se také účastní zahraničních vojenských operacích, kde mezi úkoly amerických vojenských kaplanů spadá také komunikace či vyjednávání s místními náboženskými vůdci, čímž se snaží vybudovat a přátelské vztahy. Zajímavou aktivitou českých vojenských kaplanů je pak pořádání etických seminářů pro ostatní vojáky, které mimo jiné mají za úkol pečovat o lidskou důstojnost vojáků, o jejich rozvoj a kvalitu jejich mezilidských vztahů.

	Duchovní služba Armády České republiky	Kaplanský sbor Armády Spojených států amerických
oficiální datum vzniku	22. června 1998	29. července 1775
důležité dokumenty	Smlouva o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany, Dohoda o spolupráci mezi MO, ERC a ČBK	Joint Guide 1-05 for Religious Affairs in Joint Operations, Army regulation 165-1 Army Chaplain Corps Activities
požadavky na kandidáta na kaplana	praxe ve farnosti či ve sboru minimálně dva roky, církevní pověření od vlastní církve, schopnost komunikace v drsném prostředí, schopnost snášet samotu, znalost angličtiny, fyzická zdatnost, chápání služby vojenského duchovního jako primárně neevangelizační.	mít dva roky odborné praxe, být občanem USA, mít církevní podporu ze strany své náboženské skupiny, být způsobilý intelektuálně, morálně, emocionálně a duchovně plnit své povinnosti, být citlivý k náboženskému pluralismu
věk	minimálně 40 let	maximálně 42 let

vzdělání	teologické vzdělání	magisterský titul v náboženství nebo teologických studiích
počet kaplanů	34	více než 2000
hodnost kaplanů	zpravidla poručík až plukovník	poručík až generál major
rozlišení kaplanů od ostatního vojska	uniforma s oficiálním rukávovým znakem Duchovní služby	kaplani nenosí hodnost, ale znak, který označuje jejich víru
náboženství	křesťanské (11 křesťanských církví- římskokatolická, husitská, českobratrská církev evangelická, bratrská a další)	5 hlavních větví- katolické, protestantské, židovské, muslimské, budhistické (celkem kolem 130 vyznání)
rozsah úkolů	duchovní péče, interakce s vojáky, administrativní úkony, náboženské obřady, etické semináře, účast na zahraničních vojenských operacích	duchovní péče, náboženské obřady, setkávání s domorodými náboženskými vůdci v zahraničních operacích, poradní pomoc velitelům

Zdroj: vlastní

4. Diskuze

Jak bylo napsáno v úvodu této práce, mým záměrem bylo porovnat hlavní aspekty Duchovní služby Armády České republiky a Kaplanský sbor Armády Spojených států amerických. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry se tyto dvě organizace liší a také důkladně zmapovat jejich historii. Z důvodu hledání odpovědi na druhou výzkumnou otázku byla provedena podrobná analýze dějinných souvislostí.

Ke zpracování práce jsem se rozhodla využít zejména analýzy dokumentů, bez žádných dalších výzkumných metod, ačkoliv původní myšlenka obsahovala také provést rozhovor se zástupci české a americké vojenské duchovní scény. K tomu jsem se rozhodla nepřistoupit, jelikož existuje již mnoho dostupných rozhovorů s českými armádními kaplany. Přestože mi není známa přítomnost takového rozhovoru s americkým vojenským kaplanem, rozhodla jsem se, že tento krok vynechám, jelikož se mi nejevil jako dostatečně přínosný. K mému rozhodnutí přispěl i fakt, že se celý svět stále potýkal s pandemií koronaviru, a tak jsem nechtěla svými dotazy kaplany zahlcovat, byť je možné, že by si čas našli. Zpětně bych však neváhala kaplany oslovit a pokusit se sjednat rozhovory, a to zejména za účelem dokreslení situace.

Problémem, se kterým jsem se při psaní potýkala, bylo obtížné hledání vhodné literatury, zejména té americké. Většina cizojazyčného materiálu pochází z oficiálních internetových stránek kaplanského sboru americké armády nebo ze stránek Taylor & Francis Online, kam jsem se dostala zásluhou školního přístupu. Přestože česky psaný text šel hledat jednodušeji, v konečném důsledku ho bylo méně než toho amerického, kde je zpracováno mnoho kvalitních prací a dokumentů týkajících se této problematiky. V českém prostředí se sice nachází mnoho rozhovorů s armádními kaplany, nicméně oficiálních dokumentů

zabývající se jejich prací a postavením není podle mého názoru dostatek.
I proto jsem se snažila svou prací přispět k lepšímu povědomí o kaplanské práci.

5. Závěr

Závěrem lze říci, že kaplani byli a nadále jsou nezbytným prvkem v mnoha armádách světa, tedy i v Armádě České republiky a Armádě Spojených států amerických. Kaplani mají v rámci vojenské velitelské struktury jedinečnou roli a jsou zmocněni značnou odpovědností. Nejen, že mají být etickými vzory pro své velení a příslušné jednotky, ale musí být efektivní při zavádění a udržování etického postoje v situacích jako první reagující na vážné a život měnící situace. Jejich postavení v armádě je životně důležité pro soudržnost a bojové schopnosti bojujících sil. Plněním hned několika rolí kaplani již řadu let posilovali a posilují soudržnost vojenských sil.

Kaplani během historie armády přispívali k náboženské svobodě, morálnímu rozvoji a duchovnímu blahu vojáků. V mnoha zemích světa náboženské přesvědčení ovlivňuje vnímání moci, diplomacie, práva a společenských zvyklostí. V průběhu historie armády kaplani radili velitelům ohledně dopadu náboženství jak v jejich vlastních řadách, tak v širším operačním prostředí.

V minulých, ale i současných válečných konfliktech byli kaplani nesmírně důležití. Ať už vojáci v neznámém prostředí čelili granátům nebo odloučením milovaných příbuzných, obraceli se vojáci na kaplana pro útěchu a porozumění. Muži (a později i ženy), kteří se chystali vstoupit do bitvy, a zvláště ti, kteří se do ní již zapojili, hledali u kaplana duchovní vedení a sílu. Poskytováním bohoslužeb a materiálů kaplani také dodávali mužům odvahu a sílu nezbytnou k tomu, aby čelili nepopsatelným podmínkám a situacím. Také pohled na zástupce Boha na bitevním poli umožnil mnoha vojákům zbavit se strachu ze smrti. V případě těžkého zranění a umírání mohl na bitevním poli kaplan vojákovi poskytnout svátost smíření. Blízká přítomnost kaplana dala

vojákům na bojišti fyzickou a duchovní sílu vytrvat tváří v tvář zdánlivě nepřekonatelné přesile.

Nepřekonatelnou přesilou můžeme nazvat také Kaplanský sbor Armády Spojených států amerických, jelikož je největším kaplanským sborem na světě. Svou velikostí dokazuje, že její existence není zbytečná. Přestože je Duchovní služba Armády České republiky několikanásobně menší, i ona má své nezpochybnitelné a čestné místo v armádě a přesto, že počet věřících v Česku má tendenci klesat, je velmi pravděpodobné, že tomu tak bude i nadále.

Seznam literatury

BAZER, Larry. Wow, you're in the Army? I didn't know that Jews serve in the military. Jewish War Veterans of the United States of America [online]. 2019 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.jwv.org/wow-youre-in-the-army-i-didnt-know-that-jews-serve-in-the-military/>

BELÁŇOVÁ, Andrea. (2018). Být kaplanem v Česku: Zdroje nejistoty a nacházení opory. Český lid 105, 25–43. doi:<http://dx.doi.org/10.21104/CL.2018.1.02>

BRINSFIELD, John W. 2009. THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY, THEN AND NOW, *The Review of Faith & International Affairs*, 7:4, 17-24, DOI: 10.1080/15570274.2009.9523411

ČEJCHANOVÁ, Eva. Rozhovor: Bolestí vojáků je nejistota, říká vojenský kaplan. Pro Boha! [online]. 3.4.2022 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://proboha.cz/magazin/rozhovory/brana-cb-cz/2022/04/rozhovor-bolesti-vojaku-je-nejistota-rika-vojensky-kaplan/>

ČESKO. *Rozkaz Ministerstva obrany České republiky č. 19 ze dne 3. června 1998*. Dostupný z: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/armada1.htm>

ČESKO. Zákon č.3/2002 Sb., *Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)*. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-3>

DAVIDSON, James C. – Caddell, David P. 1994. Religion and the Meaning of Work. *Journal for the Scientific Study of Religion* 33 (2): 135–147.

DEMELOVÁ, Veronika – Čermáková, Eva. 2016. „Muslimové v českých věznicích“. In: Topinka, Daniel (ed.): *Muslimové v Česku: Etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Brno: Barrister & Principal: 183–197.

DUBINOVÁ, Tereza. Vojenské mise ke křtění nezneužívám, říká vojenský kaplan. *IDnes.cz* [online]. 17.7.2014 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/xman/styl/vojensky-kaplan-afghanistan-jiri-zednicek.A140716_085131_xman-styl_fro

DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Etika. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/etika>

DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Komentář ke znaku. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/komentar-ke-znaku>

DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Patroni vojáků. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/patroni-vojaku>

DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Pro zájemce o službu kaplana. Duchovní služba Armády České republiky [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <https://kaplani.army.cz/pro-zajemce-o-sluzbu-kaplana>

FLOSMAN, Martin. *Padre a Rebe: vojenští duchovní československé zahraniční armády u Tobruku a Dunkerque*. Praha: Epoque, 2015. Traumata války. ISBN 978-80-7425-260-0.

FLOSMAN, Martin. S orlem i lvem. Příběhy českých duchovních od 17. století do první světové války. 1. díl. Praha: Epoque, 2018, 428 s.

HANCOCK, Cory. Chaplains remember Vietnam-era chaplains during 239th Anniversary. U.S. ARMY [online]. 2014 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://www.army.mil/article/130747/chaplains_remember_vietnam_era_chaplains_during_239th_anniversary

HANSEN, Kim Philip. *Military chaplains and religious diversity*. New York: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-1-137-02515-9.

HARVARD UNIVERSITY. Muslim Chaplaincy in the U.S. The Pluralism Project [online]. 2020 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://pluralism.org/muslim-chaplaincy-in-the-us>

HORÁK, Záboj. Duchovní péče v ozbrojených silách na území českých zemí v letech 1913–1950. In: BENÁK, Jaroslav. *CÍRKEV A STÁT 2019*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 21-32. ISBN 978-80-210-9490-1.

HICKS, Allison M. 2008. Role Fusion: The Occupational Socialization of Prison Chaplains. *Symbolic Interaction* 31 (4): 400–421.

HLADÍK, Ondřej. 2016. Gustav Jelínek (1838–1931), život evangelického faráře, seniora a vězeňského duchovního správce. Historická penologie 2: 3–120.

CHLUMSKÝ, Jan. Sv. Barbora. Catholica.cz [online]. 2022 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=4865>

CHLUMSKÝ, Jan. Sv. Martin. Catholica.cz [online]. 2022 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=4828>

CHRASTINA, Jan. Případová studie - metoda kvalitativní výzkumné strategie a designování výzkumu: Case study - a method of qualitative research strategy and research design. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 9788024453736.

JCC ASSOCIATION OF NORTH AMERICA. Looking to Enrich Your Rabbinate or Cantorate, as Well as Your Life? JWB Can Help!. JCC Association of North America [online]. 2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://jcca.org/what-we-do/jwb/become-a-military-chaplain/>

JOHNSTON, Douglas M. 2009. U.S. MILITARY CHAPLAINS: REDIRECTING A CRITICAL ASSET, The Review of Faith & International Affairs, 7:4, 25-32, DOI: 10.1080/15570274.2009.9523412

KINŠT, Petr. Vojenský kaplan: Nejhorší je říct lidem, že jejich nejbližší už nikdy nepřijde Zdroj: https://ustecky.denik.cz/zpravy_region/vojensky-kaplan-brichta-vojaci-armada-ukrajina-20220305.html. Deník.cz [online]. 5.3.2022 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: https://ustecky.denik.cz/zpravy_region/vojensky-kaplan-brichta-vojaci-armada-ukrajina-20220305.html

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. Pastorační péče. 2000. ISBN80-85942-42-9

LANG, Kateřina. Kaplanova zpověď. Armáda ČR [online]. 19.7.2012 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni/zpravodajstvi/kaplanova-zpoved-72345/>

LYNN, Barry. Religion in the Military Finding the Proper Balance. Airuniversity [online]. 2016 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ_Spanish/Journals/Volume-28_Issue-2/2016_2_04_lynn_s_eng.pdf

MACHÁNĚ, Jiří. Máme na útvaru kaplana, je to náš padre. Katolický týdeník [online]. 13.10.2020 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.katyd.cz/tema/mame-na-utvaru-kaplana-je-to-nas-padre.html>

MAREŠ, Jiří. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. In: Pedagogika [online]. 2015, s. 113-142 [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/>

MICHALOWSKI, Ines. 2015. What is at stake when Muslims join the ranks? An international comparison of military chaplaincy, Religion, State & Society, 43:1, 41-58, DOI: 10.1080/09637494.2015.1021189

MO ČR. DUCHOVNÍ SLUŽBA V AČR. Ministerstvo obrany České republiky [online]. 2022 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/duchovni-sluzba-v-acr-64633/>

MO ČR. VÝVOJ SKUTEČNÝCH POČTŮ OSOB V RESORTU MO ČR V LETECH 1992 - 2021. Ministerstvo obrany České republiky [online]. 2022 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=129653>

NORTON, Aaron M.& SOLOSKI, Kristy L. 2015. Officer, Chaplain, Therapist: A Feminist Perspective on the Challenges of Supervising U.S. Army Chaplain-Therapists, Journal of Feminist Family Therapy, 27:1, 21-39, DOI: 10.1080/08952833.2015.1005946

OPATRŇÝ, Aleš. Pastorační péče v méně obvyklých situacích - část I. Pastorace.cz [online]. 2010 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/pastoracni-pece-v-mene-obvyklych-situacich-cast-i-p-ing-ales-opatrnny>

OTIS, Pauletta. 2009. AN OVERVIEW OF THE U.S. MILITARY CHAPLAINCY: A MINISTRY OF PRESENCE AND PRACTICE, The Review of Faith & International Affairs, 7:4, 3-15, DOI: 10.1080/15570274.2009.9523410

PASTORACE.CZ. Archandělé Michael, Gabriel a Rafael (svátek 29. září). Pastorage.cz [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.pastorage.cz/tematicke-texty/archandele-michael-gabriel-a-rafael-svatek-29-zari>

ROACH, David. U.S. entry to WWI remembered as chaplaincy catalyst. Baptist Press [online]. April 24, 2017 [cit. 2022-05-27]. Dostupné z: <https://www.baptistpress.com/resource-library/news/u-s-entry-to-wwi-remembered-as-chaplaincy-catalyst/>

ROUTLEY, Nick. Mapped: All the World's Military Personnel. Visual Capitalist [online]. 2022 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.visualcapitalist.com/mapped-all-the-worlds-military-personnel/>

SAMCOVÁ, Jana. Etické semináře patří mezi priority Duchovní služby AČR. Armáda ČR [online]. 2.11.2012 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/eticke-seminare-patri-mezi-priority-duchovni-sluzby-acr-76517/>

SCHEIN, Edgar H. 1978. Career Dynamics: Matching Individual and Organizational Needs. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

SMOLÍK, Josef. Pastýřská péče. Praha: Kalich, 1991. Studijní texty Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v Praze. ISBN 80-7017-276-2.

SOUKOPOVÁ, Aneta. Mezi církví a armádou: profesní identita vojenských kaplanů. In: *AntropoWebzin*. 1-2. Plzeň: Západočeská univerzita, 2020, s. 1-10. ISSN 1801-8807.

ŠINDELÁŘ, Marek. Podpisy pod dodatek k Dohodě o spolupráci mezi MO ČR, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí. MO ČR [online]. 26.1.2012 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/podpisy-pod-dodatek-k-dohode-o-spolupraci-mezi-mo-cr--ekumenickou-radou-cirkvi-a-ceskou-biskupskou-konferenci-64632/>

SNYDER, Jeremiah. Let Us Die Bravely: United States Chaplains in World War II. Undergraduate Research Journal [online]. 2009, 2009 [cit. 2022-05-27]. Dostupné z: <https://urj.uccs.edu/index.php/urj/article/view/44>

THAMES, Knox. How Military Chaplains Are Key Agents for Peace for the U.S. Armed Forces. The United States Institute of Peace [online]. 2021 [cit. 2022-06-03]. Dostupné z: <https://www.usip.org/publications/2021/04/how-military-chaplains-are-key-agents-peace-us-armed-forces>

TRETERA, Jiří Rajmund a Záboj HORÁK. Konfesní právo. Praha: Leges, 2015, 416 s.

US ARMY. Army Chaplain Regimental Corps Crest. *US ARMY* [online]. 2021 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/04/01/42867336/4-0-brand-elements-chaplain-corps-brand-guide.pdf>

US ARMY. Army Regulation 165-1 Army Chaplain Corps Activities [online]. 2015 [cit. 2022-22-20] Dostupné z: <https://www.armyresilience.army.mil/ard/images/pdf/Policy/AR%20165-1%20Army%20Chaplain%20Corps%20Activities.pdf>

US ARMY. Who we are. *U.S. ARMY* [online]. [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://www.army.mil/organization/>

USA. Joint Guide 1-05 for Religious Affairs in Joint Operations. *JSC* [online]. 2018 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/jdn_jg/jg1_05.pdf

VHÚ. 20 let duchovní služby Armády České republiky. Vojenský historický ústav [online]. 2018 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/20-let-duchovni-sluzby-armady-ceske-republiky/>

WHITING, Jason B. Military Chaplains and Intimate Partner Violence: Ethical Dilemmas in the Armed Forces. *Journal of Couple & Relationship Therapy* [online]. 2020, 6.8.2020, **19**(4), 279-295 [cit. 2022-11-22]. ISSN 1533-2683. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/15332691.2020.1795038?scroll=top&needAccess=true>

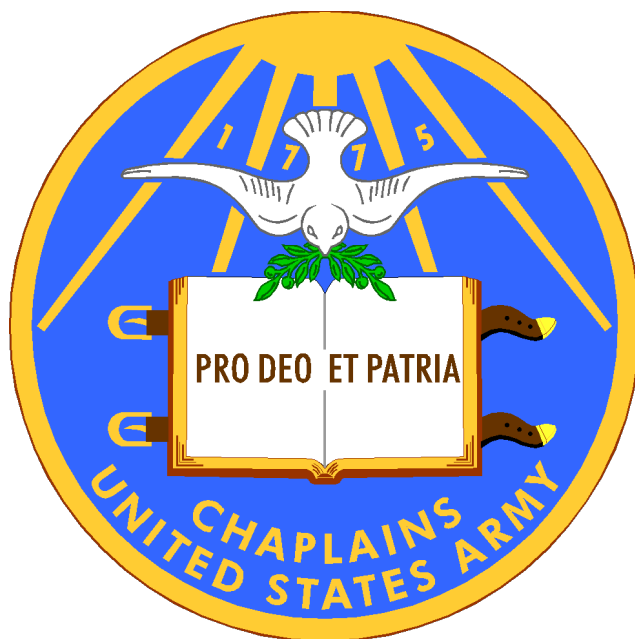
WHITT, Jacqueline. CONFLICT AND COMPROMISE: AMERICAN MILITARY CHAPLAINS AND THE VIETNAM WAR. University of North Carolina at Chapel Hill [online]. 2008 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/210597993.pdf>

ZEIGER, Hans. Why Does the US Military Have Chaplains?. *Pepperdine* [online]. 2009 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://publicpolicy.pepperdine.edu/academics/research/policy-review/2009v2/why-does-us-military-have-chaplains.htm>

Přílohy

Zdroj: <https://kaplani.army.cz/uvodni-slovo>

Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Chaplain_Corps_%28United_States_Army%29